

STM 1944

Anteckningar om Jenny Lind

Av Daniel Fryklund

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

ANTECKNINGAR OM JENNY LIND

AV DANIEL FRYKLUND (Hälsingborg)

Det har under de senaste decennierna firats Jenny Lind-jubileer med anledning av hundraårsdagen av sångerskans födelse och femtioårsdagen av hennes död: Jenny Lind-utställningar ha anordnats såväl i Sverige som i Amerika, och ett stort antal litterära arbeten, som behandla den berömda svenskan, ha sett dagen. Även under tiden mellan dessa bemärkelsedagar har sagan om Jenny Lind ofta dykt upp såväl i den inhemska som den utländska pressen. För övrigt kunna vi också i dessa dagar högtidlighålla ett hundraårsminne av Jenny Lind. Det var nämligen den 15 december 1844, som hon i Berlin vann en glänsande framgång som Norma och med ens firades som en av den tidens främsta sångerskor. Det var hennes debut ute i den stora världen, och den följdes i Berlin den 5 januari 1845 av triumferna i Meyerbeers Färtläget i Schlesien.

Vi ämna nu i det följande offentliggöra några anteckningar om Jenny Lind, som möjligen i någon mån kunna bidra till att öka kännedomen om vår berömda sångerska. Det rör sig härvidlag om autografer, bilder, dikter, kompositioner, program och litteratur, som på något sätt höra samman med Jenny Lind. Materialet förefinnes i författarens samling, såvida icke annat meddelas.

Bland autograferna intressera främst 25 brev från Jenny Lind, avfattade på tyska, engelska, franska och svenska. De flesta äro egenhändiga, några få ha skrivits av andra och äro endast under-tecknade av Jenny Lind.¹

¹ Jenny Lind-breven, i synnerhet de utförliga, stå högt i kurs, och det är därför naturligt, att även i fråga om dem förfälskningar förefinnas. Som exempel på dylika kan anföras ett brev, daterat Hamburg den 4 juni 1856, som figurerar i en katalog över en stor autografsamling, som såldes i Paris, Hôtel Drouot, 4 och 5 juni 1928. Auktionen leddes av en av Paris' skickligaste experter i autografer, och i katalogen läses som vanligt: »L'authenticité des autographes est garantie». Brevets sista sida hedras med ett återgivande i faksimile, vilket styrker, att experten befunnit sig i god tro. Redan en flyktig blick på brevet gör det i hög

Vi återgiva här några av samlagens tyska brev.¹

Det första här meddelade brevet är daterat Wien den 2 januari 1847 och riktat till fru von Kaulbach, maka till Münchenmålaren professor Wilhelm von Kaulbach.

Jenny Linds bekantskap med fru von Kaulbach härrörde från slutet av 1846. Det uppstod snart en varm vänskap dem emellan, och de växlade ett flertal brev med varandra.

Jenny Lind hade lämnat München de sista dagarna 1846 och kom till Wien den 31 december. Hon framför nu i brevet sitt tack till fru von Kaulbach, i vars hem hon varit en kär gäst.

Wien den 2 januari 1847.

Kära snälla Fru Kaulbach!

Jag skriver på blått papper, emedan den blå färgen hos oss betyder *trohet*. Och jag vill med det säga Eder här långt borta från Eder, att jag hela mitt liv skall bevara samma kärlek och vänskap för Eder, som jag nu hyser. Och om Ni kände mig närmare, skulle Ni även veta, huru Ni efter denna bekännelse har det med mig, och att jag, om jag en gång älskar någon, gör det för hela livet, och detta är ju den enda lönen för allt, som Ni gjort för mig!!

grad misstänkt, fastän det betecknas med »Lettre autog. sig.». Det är nämligen skrivet med tysk stil, och Jenny Lind har väl aldrig använt dylik — vi ha visserligen sett brev från Jenny Lind med tysk stil, men i dessa har endast underskriften varit Jenny Linds. Brevet är vidare avfattat på en tyska, som näppeligen kan sättas i samband med Jenny Lind. Härtill kommer, att brevets datering är omöjlig — Jenny Lind vistades den 4 juni 1856 i England —, och att brevet är under-tecknat Jenny Lind och icke Jenny Goldschmidt med eller utan tillfogat: född Lind. Brevet innehåller f. ö. uttalanden om Wagner, som vore synnerligen intressanta, om icke brevet vore ett tydligt falsarium.

¹ Vi ha emellertid ansett det lämpligast att på grund av den bristfälliga språkliga formen i de på tyska avfattade breven meddela dem i svensk översättning. — Jenny Lind hade redan från barndomen goda kunskaper i franska, vilka sedermera ytterligare vidgades under vistelsen i Paris. Tyskan, som i allmänhet icke odlades av dåtidens unga svenska damer, hade hon däremot mycket besvär med under sin första Tysklandsvistelse, då hon flitigt studerade detta språk, bl. a. för författarinnan Charlotte Birch-Pfeiffer. Denna Jenny Linds svaghet i fråga om tyskan framhålles även i Holland-Rockstros arbete i samband med ett brev av den 12 november 1846 till fru von Kaulbach: »Det är rörande att lägga märke till den varma, tacksamma erkänsla, som här så okonstlat uttrycktes på det ännu något främmande tyska språket, vars grammatikaliska konstruktion även här bar spår av dessa idiomatiska svårigheter, vilka driva så många utlänningar till förtvivlan. Men i hjärtats språk äro idiomatiska egendomligheter okända, och det var på detta språk, som Jenny Lind förde sin brevväxling med sina tyska vänner».

Allt vad den ena människan kan önska den andra, önskar jag Eder, kära Fru Kaulbach, och Eder anhängiga. Det goda — och tyvärr även det onda — skall väl städse behålla allt sitt; därpå måste vi vara beredda. Men med en glad blick på livet och förtroende till den allrahögste går man dock med säkra steg över mången avgrund. Och *något* är det *dock*, som vi icke kunna förneka, om vi än så gärna ville det! Må vi alla städse troget hålla på detta enda goda, och vi behöva icke mycket mera under detta och alla andra nya år!

Min resa gick *mycket bra*, fastän det mången gång såg riktigt farligt ut, men betjänten var så ytterst påpasslig och gick så troget bredvid vagnen hela natten och höll fast hjulet, så att jag verkligen bör vara tacksam för hans tjänstvillighet. Säg honom därför ett vänligt ord, då han kommer med detta brev. Ty det gör en så gott, då man ser, att någon gör sin plikt.

Jag har icke kommit in i arbetet, och därför trivs jag icke ännu riktigt bra. I går var jag på en opera, och jag blev så förargad — jag grät över konsten, sådan som den nu ser ut. Och svårligen kan *en* hjälpa, som menar väl. Alltså bort, bort — det är det bästa.

För övrigt bor jag riktigt bra hos Pokornys¹ och gläder mig åt den belöning, som väntar mig, då jag kommer tillbaka till Eder. Kära goda vänner! Glöm mig icke under tiden! Oh, dumheter! Ni voro ju om möjligt ännu vänligare mot mig efter min återkomst från Nürnberg. Jag hoppas alltså, att jag även denna gång icke har något att frukta i detta hänseende, Låt snart höra av Eder, käreste, och — skriv då något annat än *Fröken*. Jag kan icke höra det av Eder. Tusen hälsningar till Herr Kaulbach från Eder

Jenny.

Louise² sänder många hälsningar. Hälsa riktigt hjärtligt Gasser³ från mig. Och en soldathälsning till Herr Guido Görres.⁴ Och hälsa hans lilla trevliga söta musikaliska Fru och alla andra som komma ihåg mig. Och Johanna, Marie⁴ och folket i huset, alla önskar jag ett gott nytt år.

Ett brev av den 26 juli 1847 handlar om de av Sagert stuckna stålsticken av Jenny Lind, som gjorts efter Eduard Magnus' oljemålning, nu i Berlins Nationalgalleri. Dessa stålstick hade just

¹ Pokorny, greve, direktör för Theater an der Wien. Han hade engagerat Jenny Lind för 5 uppträdanden mot 50 engelska pund för varje föreställning samt en recettafton.

² Louise Johansson (d. 1894), Jenny Linds barndomsvän, som följde sångerskan under resorna i Tyskland och den första Englandsresan, sedermera gift med destillator Celsing. Hennes dagboksanteckningar från resorna ha delvis meddelats av Sigrd Elmblad i hennes »Livsstudie» över Jenny Lind.

³ Bland dem, som Jenny Lind träffat nästan varje afton i professor von Kaulbachs hem, nämnas i Holland-Rockstros arbete Gasser, en ung bildhuggare, vilken sedermera vann högt anseende i Wien, Joseph von Görres, professor i historia vid Münchens universitet, Guido von Görres, hans son, och fröken Marie von Görres, hans dotter.

⁴ Marie, möjligen identisk med Marie von Görres.

denna juli månad utkommit: »Gest. von Hermann Sagert. Verlag von L. Sachse & Comp. Berlin Published July 1847», och Jenny Lind uttrycker i brevet sin förtjusning över dem liksom över Magnus' tavla.

Ärade Herre!

Mottag mitt bästa tack för de 6 kopparstick, som Ni haft vänligheten sända mig, och jag önskar, att jag i ord kunde uttrycka, vilken glädje jag har av dem.

Jag tycker, att de äro så präktigt stuckna, och det hela gör sig mycket bra.

Herr Sagert har enligt min mening löst denna uppgift mästertligt, och jag tycker, att Ni skulle skicka dessa kopparstick till England. Ty här har man *målat* och *gjort* mig i alla möjliga och även omöjliga genrer, och det ena är ohyggligare än det andra.

Än en gång — denna bild gör mig den största glädje, och professor Magnus är för mig den främste av alla porträttmålare.¹

Och jag tackar Eder uppriktigt för Eder vänlighet att ha sänt mig de 6 exemplaren och tecknar med all högaktning

Eder tillgivna

Jenny Lind.

Claireville Old Brompton

d. 26 juli 1847.²

I slutet av 1849 kom Jenny Lind till Lübeck, och där stannade hon ända till maj följande år, då hon avreste till Sverige. Hon hade i Lübeck planer på konsertresor till Ryssland, men snart riktades hennes tankar åt annat håll, och den 9 januari 1850 undertecknade hon i Lübeck kontraktet med Barnum om Amerikaresan. Julius Benedict, som i London den 15 december 1848 hade anfört Mendelssohns Elias, vari Jenny Lind då firat så stora triumfer, skulle medfölja som ackompanjatör, och det gjorde han också, tills han i maj 1851 måste avbryta färdens och resa till London för att bli kapellmästare vid Her Majesty's Theatre. Och det är om Amerikaplanerna och förberedelserna till resan som följande brev handlar.

¹ Eduard Magnus (1799—1872), framstående tysk målare. Porträttet av Jenny Lind utfördes huvudsakligen i februari 1846 i Berlin under en tid, då Jenny Lind på grund av fotvrickning måste stanna hemma.

² Vid denna tid spelade Jenny Lind i London Amalias roll i Verdis I Masnadieri, som där uppfördes första gången den 22 juli 1847.

Lübeck den 9 april 1850.

Ärade Herr Benedict!

Tack för Edra sista rader! De voro gudskelov något gladare.

Min gode vän! Ni får dock icke förlora modet, ty då gör jag mig de rysligaste förebräelser för att jag någonsin talat med Eder om en Amerikaresa!

Jag är nu åter i Lübeck och har, Gud vare tack, funnit min Josefina¹ mycket bättre.

Min lilla resa var mycket *mycket* skön! Tyskarna äro varma! Jag, har känt idel solsken i hjärtat. Och musik kunna de då verkligen uppfatta som ingen annan nation.

Det gör mig ont om Her Majesty's Theatre. Men så länge den onde anden spatserar omkring, så länge blir det icke heller där någon förbättring.

Ja — vi göra väl bäst i att ta idel gamla vanliga saker i Amerika och det är skada! — Jag tror icke, att amerikanerna skola tilltala oss så som t. ex. engelsmännen — oh! säkert icke! Men vi skola försöka att där förtjäna duktigt med pengar.²

Mr. Wilton³ skriver, att allt redan väl förberedes — och snart kommer han (Wilton) ju dessutom tillbaka till England, och då får Ni veta ännu mycket mera om våra amerikanska förhållanden.

Tyska sånger och ballader, ja — det finns ju en hel mängd riktigt vackra — men det blir bättre (tycker Ni icke det?), om Ni tar *engelska*, då behöver man ju icke göra någon översättning — genom en sådan går dock alltid i dylika saker mycket förlorat. Det var snällt av Eder, att Ni vill komponera för mig! Tyvärr kan jag icke nu finna Mr. Viviers⁴ sånger. De ligga så djupt inpackade bland mina noter, som skola skickas till Sverige.

¹ Josephina Åhman (1814—1899), Jenny Linds sällskapsdam efter Louise Johansson. Fröken Åhman var liksom Jenny Lind djupt religiös och hade stort inflytande över henne. I flera brev från Lübeck har Jenny Lind talat om fröken Åhmanssons sjukdom, och det tycks, som om denna till stor del förorsakat det långa uppehållet i Lübeck.

² I ett brev till baronessan French, Lübeck den 6 december 1849, framkommer också tanken på att förtjäna pengar: »Vi stanna i Berlin några veckor, skulle jag tro, och sedan resa vi sannolikt till Ryssland. Jag måste försöka förtjäna.» Och i ett senare brev till samma dam, skrivet dagen efter vårt brev, den 10 april 1850, återfinnas både förvärvstanken och uppfattningen om engelsmän och amerikanare: »Ja, jag har beslutit att resa till Amerika och förtjäna så mycket pengar som möjligt för att kunna fullfölja och utföra min älsklingsplan — en skola, en stor skola för stackars vilseförda barn i mitt fädernesland. Jag vet, att jag aldrig skall tycka om amerikanerna så, som jag tycker om engelsmännen. O nej!»

³ J. H. Wilton, agent för Barnum, avslöt bl. a. ovannämnda kontrakt mellan Barnum och Jenny Lind.

⁴ Vivier, Eugène Léon (1817—1900), berömd hornblåsare, vän till Benedict. Vivier har komponerat romanser, vilkas melodier enligt Fétis i allmänhet äro utmärkta. Jenny Lind sjöng den 6 augusti 1850 i Baden-Baden till förmån för Vivier.

Vad säger Ni om det? Skola vi ett par gånger samarbeta i Liverpool? Jag ville det så gärna — men jag tror icke, att min tid tillåter det,¹ ty jag måste ju dessutom till Ems och Schlangenbad,² och jag vet icke säkert ännu, *när* jag kan resa från Sverige.

Jag har genom Messrs Bald i Liverpool låtit säga herrarna, att jag icke tror, att det blir mig möjligt — men säg mig vid tillfälle, om Ni är *mycket* hågad för det, ty då ville jag även göra det.

Jag har måst skriva det där rekommendationsbrevet, som ju måste plåga Eder — var inte ond på mig för det. Och nu kommer därtill min landsman Herr Hjortsberg³ och frågar, om jag icke skulle vilja framföra en bön till Eder för en vän till honom, en tysk. Tysken lär nämligen ha gjort en musikalisk *uppfinning* och skulle vilja höra Edert vänliga råd om den. Om det nu är något med den, det vet jag verkligen icke, och jag betvivlar det i hög grad, men hans bön kan jag icke gärna avslå. Bli inte ond på mig för det!

Ni är väl mycket sysselsatt!

Vad gör Eder Fru och barnen?

Den kära Nina Macready! Ack, så ont det gjort mig om henne!

Nu börjar våren! Vintern har varit alldeles förskräcklig. Jag kan icke fara till Sverige än på ett par veckor, ty för 9 dagar sedan hade de där ännu 16 grader kallt.

Det är icke nödvändigt, att Ni skickar mig brev *omedelbart* — Ni är alltid så vänlig och skriver till mig genast, så snart som Ni fått ett par rader från mig. Men det behöver Ni icke. När Ni *kan* och vill, låt mig då veta, huru det går Eder, min gode vän.

Himlen skall bevara oss! Gud skall hjälpa oss! Förlita Eder därpå!⁴

Mina bästa hälsningar till Eder Fru från Eder tillgivna

Jenny Lind.

Bland samlingens autografer märkes också originalet till Jenny Linds 8-sidiga tyska brev till fru von Jaeger i Wien, daterat London den 5 maj 1847, som redan återgivits i engelsk översättning i Holland-Rockstros arbete, II, s. 83—85, och i svensk översättning i detta

¹ Jenny Lind konserterade den 16 och 19 augusti i Liverpool. Den 21 augusti reste hon från Liverpools hamn till Amerika.

² I ovannämnda brev till baronessan French av den 10 april 1850 har Jenny Lind också uttalat sin avsikt att resa till Ems och Schlangenbad. Någon vistelse i Ems tyckes icke ha ägt rum. Däremot tillbragte hon juli månad i Schlangenbad för att få vila ut.

³ Lars Hjortsberg hade tjänstgjort vid Kungl. teatern samtidigt med Jenny Lind och hade då prisat henne som dramatisk artist.

⁴ Jmfr den religiösa grundtonen i slutet av detta brev med slutet i ett brev till Augusta von Jaeger, professor von Jaegers dotter, skrivet vid denna tid: »Min bibel har aldrig varit mig nödvändigare — aldrig till större tröst än nu. Jag hämtar däri vila, självkänedom, hopp, tro, kärlek, vaksamhet och gudsfruktan, så att jag nu betraktar livet och världen på ett helt annat sätt än förut. — — — Må himlen välsigna Dig!»

arbets svenska upplaga, II, s. 73—75. Brevet är riktat till Theuerste Mutter — »Mutter» kallade Jenny Lind i breven bl. a. fru von Jaeger och fru Birch-Pfeiffer. Hos Holland-Rockstro uppgives originalbrevet vara i fröken Jaeger von Jaxthals ägo: »Translated by permission, from the original letter, in the possession of Fräulein Jaeger von Jaxthal». Emedan den svenska översättningen följt den engelska, har det tyska Du, som Jenny Lind använt till fru von Jaeger, kommit att på svenska återgivits med »ni» utom på ett par ställen i slutet av brevet, där man finner »du». Det i det tyska brevet förekommande »mein Gott, mein Gott» har den engelske översättaren ansett lämpligt tolka med »Mon Dieu! Mon Dieu!», men den svenska översättningen har valt det svenska »Min Gud», vilket ju mera överensstämmer med originalets stilisering. För övrigt återgives hela brevet i översättningarna, bortsett från ett par obetydliga adressuppgifter.¹

Vi anföra även från ett albumblad några karakteristiska ord, som äro skrivna mitt under triumferna i Darmstadt 1846, då Jenny Lind i oktober 3 gånger sjöng på Hovteatern, i Sömnängerskan den 13, i Norma den 16 och i Regementets dotter den 18. Albumbladet är daterat den 19 oktober 1846: »Guds vackraste gåva är dock ett ädelt rent sinne. — Ni vet, vem jag syftar på med det, Herr Baron; och även vet Ni, att jag alltid skall förbliva Eder uppriktiga väninna.»

Vi meddela också en biljett från Jenny Lind, som visserligen i och för sig är obetydlig, men som innehåller den i Jenny Linds brev så ofta återkommande vädjan, att man icke skulle glömma henne — denna gång avfattad på franska, därför att hon kort förut vistats i Paris:

N'oubliez pas

Jenny Lind

Schlangenbad 26ten July 1849.

I samlingen finnas även flera brev, som handla om Jenny Lind, men som icke äro riktade till henne. Det är brev från Otto Goldschmidt, Joseph Fischhof, Albert Lortzing, Eduard Magnus, Joseph Dente, John Ella, August Bournonville o. a. Bland breven från Bournonville är i synnerhet ett av intresse, som skrivits till kamreraren och kassören vid Kungl. Teatern i Stockholm Gustaf Fredrik Törner. Brevet, som är daterat Köpenhamn den 24 februari 1848,

¹ En blyertsanteckning i början på brevet är av engelsk hand: »Almost the entire letter. Deserving.» »Almost» har sedan överstrukits.

andas en viss bitterhet mot Jenny Lind, men denna tillfälliga missstämning kom icke att i det följande störa den mellan Bournonville och Jenny Lind rådande vänskapen, som ju var av gammalt datum. Att Jenny Lind var »lunefuld», visade sig f. ö. vid åtskilliga andra tillfällen och framgår ej minst av ovannämnda dagboksanteckningar av hennes sällskapsdam Louise Johansson. Vi citera den del av brevet, som handlar om Jenny Lind och Bournonvilles elev och Törners blivande maka Maria Charlotta Norberg, premiärdansös vid Kungliga Teatern i Stockholm:

»Jeg vil altsaa begynde med den Underretning at jeg om Gud vil indtræffer til Stockholm i de første fjorten Dage af April, efter at jeg nu har afsluttet Engagement paa Vilkaar der lover at blive fordeelagtige baade for mig og det kongelige Theater. — Der vil ikke fattes paa Arbeide for lille *Norberg*, og jeg glæder mig ret til at fornye de for hende saa nyttige Lectioner. Jeg haaber at hun ved min Haand skal optræde paa en Maade, der skal give min *charmante* Jenny Lind en Dementi i den første Sætning af hendes Motiver til sit Løftes Tilbage-tagen. — Jeg har ikke kunnet tilbageholde et Smil ved den hele Historie; *Jenny* er vel rask til at gjøre Tilbud som Ingen forlanger af hende; Jeg havde bedt hende om et ganske lille Engagement for Mlle *Norberg*, og hun besvarer det med at indbyde ikke alene *hende*, men min Hustrue og min Datter til sig. — Vi betakkede os, vi kunne vel have Glæde af hende som *Gjæst*, men ikke som *Vertinde*, dertil er Nattergalen for lunefuld. — Dog, netop for *Norbergs* beskedne Talent, Skjønhed, Væsen og Fordringer, kunde hun have været sin store Landsmandinde *uforargerlig*, og da der kun var Question, om at *see* god Dands og *modtage* gode Lectioner, saa behövede *Jenny* ikke at anstrænge sit *Kjenderblik* for at opdage, at det Lys der staar under Skæppen, ikke kan brænde som det der sidder i Stagen, ei heller at begaae en Indelicatesse der var ligesaa uqvindelig og uchristelig som uopdragen og ugrundet. — Jeg kan godt begribe at den stakkels Charlotte, i den Kunstkreds hvori hun befinder sig, ikke kan udfolde sine Vinger, men Gud har givet hende Fuglens Lethed som han har givet *Jenny* den klare Strube. Jeg illuderer mig ingenlunde om hendes Værd som Danserinde: Jeg har aldrig sagt at hendes Talent vilde henrive den hele Verden, men jeg vover at paastaae, med ligesaa stor Bestemthed som jeg forudsagde *Jennys* Berømmelse, at *Charlotte Norberg* maa behage overalt hvor man sætter Priis paa ungdommelig Ynde og Lethed, tilfredsstille enhver der forstaaer sig paa *virkelig Dands*, og man kan sætte hende paa hvilken Scene man vil, hun skal overalt gjælde for en god Dandserinde. Denne dom underskriver jeg ikke som hendes Lærer, men som en Mand der har Öine i Hovedet og Hjertet paa det rette Sted. For Resten anseer jeg ikke Sagen for noget Betydeligt for *Norberg*. Naar hun engang skal reise vil der nok findes Leilighed, og derfor raader hverken *Jenny Lind* eller dem der tuder hende i Örene. — Dog vil jeg bemerke, at Deres Forlovede ikke bör have sin Tanke formeget vendt mot Udlandet; hun bör holde Modet og Lunet vedlige og af al

Magt søke og forbedre sin Stilling i Sverrig. Hendes Skjæbne synes ikke at ville føre hende til en larmende Lykke, hun er af den Slags Blomster der trives i den stille Urtegaard og hvem veed om hun ikke kan vente en langt blidere Fremtid end hiine verdensberømte Virtuosinder. — See, *Jenny Lind* har nægtet en ung Kunstnerinde, der havde saa meget Godt tilfælles med *hende selv*, sin Bistand, som hun i et velinspireret Öieblik selv havde tilbudt; medens hun udöser sit Talents Skatter for at grunde et Academie for unge *dydige* Sangerinder!! men den Dyd som hedder *Taknemlighed* vil ikke komme til at blomstre der, og jeg spaaer, at sin dybeste Krænkelser vil *Jenny* höste, fra den Kant, hvor hun venter Udödelighedens Lön. — En eneste glimrende Prima-Donna udsprungen fra den projecterede Sang-Skole vil være nok til at besaae Jennys Alderdom med Ligegyldighedens og For-glemmelsens Torne. — Nok herom indtil videre.»

Slutligen vilja vi även nämna en Notizenbuch i manuskript, som avfattats av Henrich Marschner och vari ingår en Theater-Journal för Teatern i Hannover från den 31 augusti 1844 till den 15 juni 1850. Den innehåller åtskilligt om Jenny Lind, och för mars 1845 står det bl. a. om henne: sehr gut, vortrefflich, erhöhte Preise, 6 mal gerufen, es regnete Blumen u. Kränze, o. s. v.

Sedan gammalt dominera i fråga om Jenny Lind-bilder litografien av C. Wildt efter teckning av L'Allemand och sticken efter Eduard Magnus' oljemålning i Nationalgalleriet i Berlin och deras varianter. På senare tiden har också Louis Ashers oljemålning i Nationalmuseum ofta återgivits, så i de specialverk, som äro ägnade åt bilder i musiken: Ewers (1912), Gauffin (1913), Sauerlandt (1922), Kinsky (1929) och Moreck (u. å.).

Det finns ju f. ö. ett mycket stort antal Jenny Lind-bilder av olika slag, och samlingen förfogar över en mängd dylika: litografier, stålstick, träsnitt, fotografier och medaljer: De flesta av samlingens bilder, äro beskrivna i Jenny Lindikonografien i STM 1920, s. 234—272, och vi fästa oss här endast vid en del bilder, som icke äro omtalade i denna ikonografi eller som äro märkliga i ett eller annat hänseende.

Många av samlingens bilder förete betydligt större mått än de i STM 1920, angivna. Detta är exempelvis fallet med Cardons litografi med näktergalen: 35.5 × 46 (STM no 5 b: 27 × 36), Lemons stålstick av Norma: 49.5 × 69 (STM no 67: 27 × 32), Alzingers litografi av Maria: 34 × 48 (STM no 70: 13.5 × 25.2) och Michélis' gravyr av Alice: 52.5 × 72.5 (STM no 100: 41.3 × 56.8). Även ett exemplar av den ursprungliga L'Allemand-Wildt-litografien har ovanliga mått: 50 × 64 (STM no 6 a: 34 × 38.5).

L'Allemand-Wildt-litografien återfinnes även på en vacker, synnerligen sällsynt »Lichtbild» av Jenny Lind, som härrör från Königliche Porzellanmanufaktur i Berlin, 19 × 24 cm. Märke: K. P. M.

315

N

En litografi efter L'Allemand är signerad: London, Richard Bentley, 1847, L'Allemand del., J. Cook sc., och en annan med märket: Harwood, London, har anbragts på ett brevpappersark — ett bevis på Jenny Linds stora popularitet i England.

En fransk litografi av denna typ: Ch. Vogt, 1856, Lith. Bertauts, P. Cadet, Paris, Publication Ad. Carlin, Les Perles du Théâtre, företer olikheter. Så t. ex. äro armarna förenade, och vänster hand, som har armband, håller en blombukett (jmf. en bild: Jenny Lind i sällsapsdräkt, i Sv. Dorph, Jenny Linds triumftåg, s. 337).

I Jenny Lind, die schwedische Nachtigall, Hamburg, B. S. Berendsohn, 1845, finnes den litografi, som återgives som titelbild i Sv. Dorph, Jenny Lindiana, och där omtalas som sällsynt ungdoms-porträtt av Jenny Lind. Bilden har inskriften: Verlag v. B. S. Berendsohn. Ett annat exemplar i samlingen av denna bok företer emellertid en annan litografi med påtryck: Verlag von S. Berendsohn in Hamburg. Denna senare litografi påminner om den föregående, men har avvikelser med avseende på ansiktet, håret och klänningen. Därför har Jenny Lind på den senare halsband — det saknas på den föregående — och en bukett av rosor på bröstet i stället för smycke. Vi ha icke kunnat finna denna synnerligen vackra litografi i de svenska förteckningarna över Jenny Lind-bilder. Den svenska upplagan av denna bok: Jenny Lind, den svenska näktergalen, Norrköping 1845, har ingendera av dessa bilder, utan en »Lith v. D. Leudesdorf»: Jenny Lind, Königl. Schwed. Kammer-Sängerin, vilken hör till L'Allemand-Wildt-litografien.

Om den i Jenny Lindiana återgivna titelbilden påminna i hög grad 2 litografier: den ena Jenny Lind, Königl. Schwed. Hof-Opern-Sängerin, Lith. v. Gutsch & Rupp in Carlsruhe (Das neue Europa 1845), och den andra, Druck und Verlag von C. Dittmarsch's Kunstanstalt in Stuttgart. Emellertid bär Jenny Lind på dessa litografier icke något smycke på bröstet.

På en litografi från Amsterdam efter Eduard Magnus' tavla finnas några avvikelser, bl. a. i fråga om blommorna i håret: Jenny Goldschmidt — geb: Lind, Lith. v. W. Binger, Amst., de Erve H. van Munster & Zoon.

En litografi efter J. O. Södermarks oljemålning visar endast en bröstbild: Jenny Lind. Nach einer Zeichnung von O. Södermark. Verlag v. Baumgärtner's Buchh. Lpzg., och en annan litografi, troligen av danskt ursprung, vilken bl. a. återfinnes i danska Magazin for Natur- og Menneskekundskab, 2 juli 1845, har tydligen inspirerats av busksnåren på Södermarks tavla, men det finnes där ingen näktergal, och ansikte och hår äro av helt annan typ än på Södermarks Jenny Lind.

Märklig är en vacker färglitografi: Gez. u. lith. v. C. Paalzow, Druck b. H. Delius, Verlag u. Eigenthum v. W. Zawitz in Berlin, König's u. Poststrassen Ecke, som föreställer Marie, die Tochter des Regiments. Denna litografi är den enda, där Jenny Lind framställs slående trumma i Regementets dotter. För övrigt ser man soldater, gevär, vaktkur, tält, träd, buskar och berg. Litografien saknas i de offentliga svenska samlingarna. Dock finnes i Musikhistoriska Museet i Stockholm en »Lichtbild» efter denna litografi.

Danska tidskriften Nutiden har den 13 november 1887 en bildframställning: Jenny Lind i hendes berömmeste Roller og som gammel. 1. I Verdi's »I Masnadieri». 2. I »Lucia di Lammermoor». 3. Jenny Lind som gammal. 4. Som Alice i »Robert af Normandiet». 5. Som Maria i »Regimentets Datter». 6. Som Suzanna i »Figaros Bryllup». Det är samma bild, som publicerats i Illustrated London News den 12 november 1887. Enda skillnaden är, att den tredje bilden i den engelska tidskriften »I Mendelssohns oratorium 'Elias' (i Exeter Hall)» i »Nutiden» utbytts mot »Jenny Lind som gammal».

Vi lägga även märke till en utsökt färglitografi med 6 rollbilder av Jenny Lind.^{1, 2, 3}

Talrika äro samlingens karikatyrer av Jenny Lind eller av sådant, som står i samband med henne, som Jenny Lind-febern, Amerikaresan o. s. v.: svenska av F. L. von Dardel och från Kasper 1887, danska från Corsaren 1845 och Illustreret Fam lie-Journal 1917, tyska som ett Spottblatt auf die Begeisterung der Hamburger für Jenny

¹ Litografien har tyvärr inramats och därvid berövats alla identifieringsmöjligheter, men den uppges förvärvat i London. Den har emellertid icke samma rollåtergivningar som ovannämnda träsnitt i Illustrated London News.

² Vi påpeka en bild av Jenny Lind som Vielka i Ein Feldlager in Schlesien — tamburinen hålles här mot vänster sida. Bilden, som återgives i J. Kapp, Giacomo Meyerbeer, finnes icke i de svenska förteckningarna.

³ Vi nämna även en teckning i danska Ugebladet, 1925, en gruppbild med bl. a. Jenny Lind och H. C. Andersen, som illustrerar den scen, då Jenny Lind sade till Andersen: »Jeg vil blandt Dem alle vælge een som min Broder —, vil De, Andersen, være min Broder?»

Lind: »Wir sind beglückt! wir sind entzückt! die Lind hat uns den Kopf verrücht.», och en serie bilder ur Düsseldorfer Monatshefte 1855, franska som 3 karikatyrer av Cham, »Les concerts de Jenny Lind à New-York»: 1. Riche Américain se rendant au théâtre avec les fonds nécessaires pour la location d'une stalle. 2. Américain vendant sa maison et sa femme pour pouvoir acheter un billet de concert de Jenny Lind. 3. Position des Américains pendant toute la durée du concert.¹

En del av samlingens bilder nämnas i det följande, då dikter, kompositioner och litteratur avhandlas, som höra samman med Jenny Lind.

Vi övergå nu till att säga några ord om de medaljer, som slagits över Jenny Lind. Det har skrivits åtskilligt om dessa medaljer i B. E. Hildebrand, Minnespenningar öfver enskilda svenska män och qvinnor, 1860, och i Numismatiska meddelanden XVII: 2, 1915, s. 199—204, jämte äldre årgångar av desamma. Numismatiska meddelanden, 1915, omtala 15 nummer och med varianter 23, och här till fogas som en slutanmärkning att »i herr Burmesters samling finnes en ensidig minnespenning öfver Jenny Lind, m. bilden framåtvänd, utan omskrift. Oval: h. = 23 mm. Utländskt arbete. RRR.» Det sista, som publicerats i Sverige, är Minnespenningar i STM 1920, s. 250—253, där 23 Jenny Lind-medaljer avhandlas. Sedermera ha dylika medaljer beskrivits av Berta Holmberg i den amerikanska tidskriften The Numismatist, sept. 1923, med avbildning av A. Lindberg-medaljen: Medals and Plaques in »Musikhistoriska Museet» at Stockholm. Även har ett litet elegant amerikanskt specialarbete utkommit: The Jenny Lind Medals and Tokens by Leonidas Westervelt, New York 1921. I detta arbete behandlar den kände Jenny Lind-samlaren 32 Jenny Lind-medaljer: 17 från hans egen samling och de övriga från museer och enskilda samlingar. Arbetet har 9 plates, varpå 12 medaljer äro avbildade. Flera av de medaljer, som här beskrivas, återfinnas icke annorstädes. No 22 är en variant till den medalj, som slogs i New York i anslutning till Jenny Lind-konserten den 11 september 1850 (no 4): »Obv. Similar to No. 4. Rev. To the Queen of Song, in laurel wreath. Size 14 mm. Milled edge. Silver.» No 13, en Lauermedalj, har vanlig åtsida, men fransidan beskrives: »Within a wreath of laurel and oak branches tied with a knot, Spielfennig» (jmf i STM 1920, en Lauermedalj med »Rechen-

¹ Cham har också gjort flera karikatyrer av Kristina Nilsson. Se STM 1943, s. 189.

pfennig» inom en lagerkrans på frånsidan — denna betecknas där som unik —, en Lauermedalj med »Spielmarke» inom en tät lagerkrans och 2 Lauermedaljer med »Jeton» på frånsidan, den ena inskriften inom eklövskrans, den andra inom lagerkrans). Av C. Radnitzkys österrikiska medalj beskrives i arbetet ett exemplar av guld (no 16) och ett av »dark red composition» (no 17). STM omtalar endast exemplar av silver och brons.¹

Ett par äldre arbeten, som avhandla Jenny Lind-medaljer, synas icke ha beaktats av Jenny Lind-forskningen i Sverige: Mittheilungen des Clubs der Münz- und Medaillenfreunde in Wien, no 115, dec. 1899, s. 564, med »Eine unbekannte Jenny Lind-Medaille», och Musica in nummis, herausgegeben von Karl Andorfer und Richard Epstein, Wien 1907. Mittheilungen omtala tvenne ensidiga Gussplaquetten à 90 och 120 mm., de största Jenny Lind-medaljer, som existera. Musica in nummis beskriver 17 Jenny Lind-medaljer med utmärkta avbildningar av C. G. Qvarnström-medaljen. Under no 380, Lauer-medalj med inskriften In unitate fortitudo, nämnes här ett exemplar utan Lauer-signering — även andra Lauer-medaljer äro osignerade. För no 384 med bröstbild på åtsidan och lyra och näktergal jämte inskriften »Born 1821» på frånsidan uppgiver In nummis: »Nähere Beschreibung leider unmöglich, da uns dieses Stück nur aus einem Auctions-Katalog bekannt».² I författarens skrift Musica, 1929, ha vi uppgivit oss äga en tennmedalj, som motsvarade beskrivningen i In nummis. Sedermera ha vi emellertid upptäckt ett A & M på lyrans fot — det är dock svårt att skönja denna signering. Vår tennmedalj är således en av firman Allen & Moore i Birmingham förfärdigad medalj, som för övrigt är sällsynt — det är den minsta Allen & Moore-medaljen à 27 mm., som saknas hos Westervelt. Det är väl att förmoda, att utgivaren av den i In nummis nämnda auktionskatalogen likaledes förbisett ett å dess medalj befintligt A & M, och skulle i så fall även denna medalj vara en Allen & Moore-medalj. Måtten för medaljerna i In nummis avvika stundom något från dem, som angivas i STM. Westervelt har i allmänhet samma mått som In nummis. Så t. ex. har In nummis-Westervelt för den ena Allen & Moore-medaljen 38½ mm. och STM 39 mm.

¹ Jenny Lind-medaljer behandlas även i en annan amerikansk publikation: Jenny Lind Association New York, Brooklyn, New York 1923, där det finnes en uppsats: The Jenny Lind Medals and Token (s. 37—41).

² Vi ha sett uppgiften om denna medalj i Adolph E. Cahn, Versteigerungs-Katalog XXXIV, no 2222.

För den amerikanska medaljen med Milton-inskriptionen äro motsvarande siffror 40 mm. och 39 mm och för medaljen med inskriptionen Wer wagt-Gewinnt respektive 16½ och 17.¹

Få svenska kvinnor, om ens någon, ha varit föremål för skaldernas hyllning som Jenny Lind. De svenska diktare — skaldar och tillfällighetspoeter — som sjungit hennes lov, äro många, och vi nämna här endast några kända namn: Erik Gustaf Geijer, Herman Säterberg, Frans Hedberg, Aug. Blanche, Johan Börjesson, Johan Jolin, Johan Nybom, Ad. Fredrik Lindblad, Ludvig Josephson, Johan Henrik Thomander och sist i tiden Selma Lagerlöf, som 1887 publicerade två sonetter: Jenny Lind. Och så är det en skara utländska skaldar, som strängt sin lyra till hennes pris, och bland dem danskar som Oehlenschläger och H. C. Andersen, finnar som Topelius, tyskar som Grillparzer, österrikare som Rollet och en hel rad engelsmän och amerikanare. En stor del av dessa Jenny Lind-dikter ha återgivits i de svenska biografierna över Jenny Lind, och vi inskränka oss här till att nämna några, som vi icke sett anförda i svenska arbeten eller till vilka några tillägg kunna göras.

Sv. Dorph omtalar i Jenny Lindiana, s. 46, »ett litet tryckt häfte, innehållande ett avskedskvåde till Jenny Lind», författat av en hennes väninna Amalia Lundeberg, »vid dess avskedskonsert i Ladugårdslandskyrkan den 21 juni 1841». I samlingen finnes emellertid ett häfte »Afskeds-sånger till Jenny Lind, af Amalia Lundeberg», Stockholm 1841, som, utom den av Dorph anförda dikten, som är no 2, innehåller ytterligare 2 dikter: Vid dess sista representation i Norma, den 19 Juni 1841 (O! Norma tillåt att jag sänder) och Vid dess afresa med ångfartyget Gauthiod till Lübeck, den 1 Juli 1841 (Ack! re'n Lucie på lätta vingar). Jenny Lind har även inspirerat en »capitaine» Gustave Backman, som i en Recueil de poésies françaises, Stockholm 1845, skrivit Vers adressés à Mademoiselle Jenny Lind, avec un bouquet, à la fin de la 21:e représentation de l'opéra de Robert, Dimanche, le 17 novembre 1839 (Quand on a le bonheur de pouvoir Vous entendre).

Den av Sv. Dorph i Jenny Lindiana, s. 69—70, återgivna dikten: Till Jenny Lind, är offentliggjord i danska Fædrelandet för den

¹ Som exempel på Jenny Linds popularitet kan nämnas, att det i författarens samling, som omfattar 13 Jenny Lind-medaljer, finnes en förgylld Jenny Lind-medalj av typen Nescit occasum Nata 1821, som försetts med urnyckel och ögla och som tydligen burits som prydnad på klockkedjan. Ett på återsidan anbragt M J betecknar antagligen ägarens initialer.

16 september 1843 av signaturen P. R. Följande dag, den 17 september, skrev dansken O. Siesby en dikt Sangerinden: Hist oppe i Guds Himmel var idel Sang og Lyst, som publicerades i Ny Portefeuille. Slutstrofen lyder:

Og Alt, hvad kun bevæger et Menneskebryst,
I Glæde og i Sorrig, det tolker hendes Røst.
Med sig hun løfter Støvet i Sangens Himmel ind,
Og Herrens Engle lytte nu selv til Jenny Lind!

Och i september 1843 kom också en annan dansk dikt, Jenny Lind, av C. Ploug, med slutet:

Og dette Vemod i din Stemme bæved,
Og denne Længsel sitred i din Trille;
I hver en Klang, som fra Din Læbe svæved,
Udstrømmet Kjærlighedens rige Kilde:
Og hvad Naturen taler uden Mæle,
Og hvad den drømmer, men ej kan udtale,
Det blev det givet Dig i Sang at male,
Ved Toner at forklare og besjæle!

År 1845 förde med sig Oehlenschlägers och H. C. Andersens dikter till Jenny Lind, men det skrevs då även andra danska dikter till Jenny Linds ära, både privat som av gehejmekonferensraad Jonas Collen, och offentligt som i Berlingske Tidende. Denna Jenny Lind-feber blev naturligen ett utmärkt fält för Corsarens satir, och en stor del av no 264 för den 10 oktober 1845 ägnades också åt Jenny Lind. Av »Blandede Bekjendtgjørelser» märkes här en från M. W. Bruun: »For Familier og Venner bekjendtgjøres herved, at min inderlig elskede Muse, Løverdagen d. 4de Oct. d. A. nedkom med noget godt og velskabt Vaas, der ved Hjemmedaaben fik navnet: »Til Jenny Lind». Den duelige Jordemoder Mad. »Berlingske» takkes på det Forbindligste for hendes nidkjære uegennyttige Hjælp ved den haarde Forløsning. Al Gratulation frabedes. Aerbødigtst M. W. Bruun.» Och en annan »Bekjendtgjørelse» lyder: »Tilkjøbs ønskes et nyt, ikke forhen brugt Riim på Jenny Lind; det betales til allerhøieste Priis, naar man vil behage at henvende sig til hvilkensomhelst skandinavisk Pegas». Numret innehåller också en dikt Jenny Lind (En Digtning paa anden Hand af Pseudo-Brun, Indholdet bearbejdet efter Qvædlinger i »Berlingske Tidende» af Carlo Andrea og M. W. Brun; Lyriken efter Høedt,¹ Jamberne efter Blok Tøxen.). Vi anföra de 2 sista stroferna:

¹ Sv. Dorph återgiver i Jenny Lindiana en dikt av F. L. Høedt, som sjöngs i Köpenhamn den 19 september 1843 vid en serenad för sångerskan.

Din himmelrene englemilde Stemme
Forglemme la'er mig hver et Smertens Saar,
Og Nattergalen selv i Buskens Gjemme
Ei slaaer saa smukt, som Jenny Lind, naar hun slaaer.

Men een Ting dulmer dog min Længsels Smerte,
Som al min Kummer mildt forjage vil:
Som Skandinav jeg deler hendes Hjerte,
Thi — Jenny hører hele Norden til!!!!!!¹

Även i Tyskland skrevos dikter, där Jenny Lind-febern angreps, som i följande båda dikter i »Leuchtkugeln», München, band VI, där motsatsen mellan virtuosen-sångerskan och den skapande konstnären framhäves:

1. Die Sägerin.

Mit einem einz'gen langgezog'nen Triller
Verdient sie mehr, als unser Friedrich Schiller
Vordem mit »Wilhelm Tell» und »Wallenstein»;
Fürwahr, die schwed'sche Nachtigallensteuer
Scheint, ruhig überlegt, doch etwas teuer,
Zumal in gar so teurer Zeit zu sein.

2. Der Komponist.

Doch, ach, der Komponist! — Gebleicht von Kummer
Entzieht er sich für seine Kunst den Schlummer,
Gesundheit, Musse, Laune, Munterkeit.
Ihr lohnt die Welt mit tausenden Dublonen,
Ihm lohnt die Welt, nun? — mit Rezensionen!
Was bleibt ihm weiter? — Die Unsterblichkeit.²

Likaledes offentliggjorde Düsseldorf Monatshefte för 1855 en längre dikt med illustrationer mot Jenny Lind-febern: Die Völkerwanderung zu Jenny Lind im Jahre 1855. Vi citera några strofer:

¹ Det är ju toner i samma stil som Heines från Paris år 1847, fastän Heine använder åtskilligt skarpare och giftigare uttryck, då han förklarar Jenny Lind för tyska (se i det följ.).

² Detta om sångerskan och kompositören för tanken osökt till vad Franz Berwald antecknat på programmet till sin konsert i Wien den 26 januari 1847: »Visserligen sjöng mams. Jenny Lind enligt löfte på denna Theater-Concert, men visade en så fullständig likgiltighet för mina Compositioners framgång, att hon, som bara behövde yttra ett ord rörande ett tillräckligt inövande av nämnda tonverk — och man hade spelat ihjäl sig därå — åtnöjde sig med en enda repetition, hvilket också hade till följd, att visserligen hon för sin del lyste tillräckligt, men att för öfrigt det hela gick så illa, att mina arbeten framstodo uti en mer än medelmåttig dager. ... När skall den tiden inträffa, att exekutörerna endast uppträda i och för konstens skull och icke mera betrakta författarens arbeten såsom blott och bart ett medel för deras individuella fåfängliga syften?»

Die Jenny kommt, Hurra! Hurra!
Welch' freudig erregende Kunde!
Die Nachricht machte per Telegraph
Schnell durch die Welt die Rundel!

Der Diplomat verlässt gar schnell
Die Konferenzen, die toten,
Und eilet, zu erquicken sich,
An Jenny Lindens Noten!

Das wird auf Taille ein Genuss,
Wie nie vorher noch werden,
Hör ich die schwed'sche Nachtigall,
Und »Es muss Frühling werden!«

Es kam auch ein Pressbengel daher
Und Kritiker vierten Ranges
Und sprach: Geehrte Nachtigall!
Königin des Gesanges!

Hast du was nötig in Verselein,
Herausruf oder Da Capo's,
So denk an mich! Ich reis' und mach'
In Blumen, Tuschs und Bravos.

Denn alle wollten neuen Mut
Aus ihren Tönen saugen,
Man zählte an die drei Million
Zerquetschte Hühneraugen!

Bland äldre Jenny Lind-dikter nämna vi även en tysk dikt, som återfinnes i Jenny Lind, Eine Skizze ihres Lebens (se i det följ.). Den har överskriften: An Fräulein Jenny Lind! och består av 2 strofer, av vilka den sista lyder:

Ist es nicht, was Dich durchbebet,
Reines, glühendes Gefühl.
Ist es nicht, was Dich belebet,
»Weihe« in Gesang und Spiel?
Darum auch bei Deinen Tönen
Jede Brust begeistert schlug;
Tausend Herzen zu verschönen,
Ist Dein Sängerherz genug.

Dikten är undertecknad: Cöln, den 26. August 1845. Die Mitglieder des Cölner Stadttheaters.

Till sist vilja vi framhålla den poetiska karaktären i arbetet: F. W. N. Bayley, The souvenir of the season. The wake of extacy,

a memory of Jenny Lind, London 1848. Det är ju en utförlig versifierad hyllning till Jenny Lind:

Then *Lind* fulfilled her mission, and there grew
More glory — as she sprang from phase to phase
Of its bright purpose.

I samlingen finnas en del kompositioner, som ha samband med Jenny Lind. Svenska äro:

Andeliga sånger med accompagnement af Pianoforte eller Guitarre, komponerade samt Demoiselle Jenny Lind vördsammast tillagnade af Oscar Ahnfelt. Stockholm.¹

Jenny Linds Farväl, sjunget på dess Afskeds Concert i Stockholm, d. 21 Juni 1841. Ord och Musik af A. F. Lindblad. Abr. Hirsch, Stockholm.

Farväl till Jenny Lind (se Sv. Dorph, Jenny Lindiana, s. 50—51).

Till Fru Jenny Lind-Goldschmidt. Perlbandet Folkvisor och Romancer sjungne af Jenny Lind, Mathilda Enequist och Signe Hebbe för en röst vid piano samlade och utgifne af W. Elkan & Schildknecht, Stockholm. Så lyder titeln för första häftet. Å det andra häftet är Ida Basiliers namn tillfogat.²

Ett häfte »Jenny Lind», utgivet i Köpenhamn av Horneman & De Meza, innehåller »Polska sunget af Jenny Lind den 30te Sept: 1845, i Kjöbenhavn».

I Tyskland ha utkommit:

Sechs Gesänge von Wiefried von der Neun für eine Singstimme mit Begleitung des Pianoforte componirt von Robert Schumann. Op. 89. Fr. Kistner, Leipzig. Efter titelbladet följer ett blad med en vacker lagerkrans och orden: »Fräulein Jenny Lind».

Jennö Linds-Polka für das Piano Forte componirt von V. Hamm.³ J. A. Endter'sche Buch- und Kunsthandlung, Nürnberg. Å titelbladet finnes en originell Jenny Lind-bild, en variant av L'Allemand-Wildt-litografien.⁴

¹ Detta är titeln på första häftet. I de följande häftena heter det »dels komponerade, dels samlade samt Fru Jenny Lind-Goldschmidt — — —».

² Av svenska kompositioner, som tillägnats Jenny Lind, kunna dessutom anföras: E. G. Geijer, Mod och försakelse, solosång, manuskript ²¹/₁₂ 1839, tryckt med musik i Linnæa borealis, poetisk kalender, 1841; J. J—n (= J. A. Josephson), Fem sångstycken med pianoforteackompanjemang, Demoiselle Jenny Lind tillagnade; Franz Berwald, Ein ländliches Verlobungsfest in Schweden, nationales Tongemälde in I Akt, för Jenny Lind komponiert, klaverutdrag hos Haslinger i Wien, tonmålningen given i Wien den 26 januari 1847, där under medverkan av Jenny Lind, samt f. ö. i Linz, Nürnberg, Salzburg o. s. v., men icke i Sverige.

³ Johann Valentin Hamm (1811—1875), tysk kompositör av populära danser, marscher etc.

⁴ Beträffande tyska Jenny-Lind-kompositioner kan här erinras om Wilhelm Tauberts 4 Lieder, op. 74, Trautwein i Berlin, som äro tillägnade Jenny Lind.

3 kompositioner i samlingen, tryckta i Paris, hänföra sig till Jenny Lind:

Karina, Chant populaire suédois, paroles de Mr C. de Charlemagne, chanté par Mlle Jenny Lind.

La Syrène, Ballade suédoise, paroles de Mr C. de Charlemagne, chantée par Mlle Jenny Lind.

Båda äro: Publication de la France Musicale, 6 Rue neuve St Marc. Valse favorite de l'entracte de La Fille du Régiment de Donizetti, arrangée pour le piano. Schonenberger, Paris. Häftet är prytt med en vacker och originell litografi av »Jenny Lind dans le rôle de Marie», med hatten i höger hand och vänster hand i sidan.

Av de 13 engelska kompositionerna äro 10 försedda med en bild av Jenny Lind. Av dessa 10 bilder finnas 7 å häften med sång och musik ur Regementets dotter. 5 bilder framställa Jenny Lind i militärkostym:

1. Musical bouquet. Polka on airs from La Fille du Régiment. Litografien återgiver »Jenny Lind as Maria». Hon har hatt med fjäder på huvudet och tunna på ryggen. Högra handen är riktad framåt-uppåt och den vänstra hänger ned. I bakgrunden ses tält och 2 soldater, den ene med gevär, den andre med fana. Vårt exemplar är daterat »May 1849». Sånghäftet och bilden nämnas i STM 1920, s. 154, 258, 268.

2. The Songs in La Figlia del Reggimento. In Italian & with English words by Charles Jefferys. No 5: Yes, we must part (Convien partir). Sung by Madlle Jenny Lind. Arranged by Charles W. Glover. Charles Jefferys, London. Litografien framställer: »Madlle Jenny Lind as Marie». Hatten på huvudet är försedd med 2 band, och armarna sträckas fram. Det finnes ingen bakgrund. Signeringen på bilden synes vara ett: J. B. I STM 1920, s. 257, beskrives en litografi, som tydligen hör till samma kategori som samlingens, men den förra är en färglitografi — Jenny Lind har röd kjol —, och den har signeringen: J. Brandard.

3. Operatic Celebrities. No 2. Popular Airs, sung by Jenny Lind, arranged for the piano forte by C. W. Glover. Häftet innehåller 2 utdrag ur »La Figlia del Reggimento»: Rataplan-Rataplan och Chi naque al rimbombo och därjämte några andra musikstycken. Jenny Lind-bilden har underskriften: Madlee¹ Jenny Lind, as Maria, in Donizetti's Opera la »Figlia del Reggimento», och den hör till samma genre som föregående, men detta är en färglitografi med röd kjol och andra röda inslag: högra handen lyftes upp med höjt ringfinger, och bakgrunden utgöres av en sjö, berg och 2 träd. Bilden har signeringen: J. Brandard. Denna litografi är liksom de 2 följande okänd i den svenska litteraturen om Jenny Lind.

4. Mad^{le} Jenny Lind's songs in La Figlia del Reggimento. No 3: Yes we must part. Written by Harcourt Russel Esqr. Duff & Hodgson,

¹ Tryckfel för Madlle.

London. Litografien föreställer Jenny Lind med vänstra handen något utsträckt och den högra placerad på ett förkläde. Hon har hatt med fjäder på huvudet och tunna på ryggen. Bakgrund saknas.

5. The Daughter of the Regiment's song, All do allow it, march where we may, sung by Madlle Jenny Lind in the opera of La Figlia del Reggimento composed by Donizetti. D'Almaine & Co, London. Jenny Lind har på bilden hatten i höger hand, under det att vänster hand hålles mot midjan. Hår och klänningsliv äro svarta. Ansiktet påminner föga om Jenny Lind. Bakgrunden utgöres av gräsmatta och träd.

Två häften med sång ur Regementets dotter återgiva Jenny Linds bild i sällskapsdräkt.

1. La Figlia del Reggimento, in Italian and with English words by Charles Jefferys. No 2: The Child of the Regiment (Quando il destino). Second act. Sung in Italian by Mad^{le} Jenny Lind. Sung in English by Miss Rebecca Isaacs. Music by Donizetti, arranged by C. W. Glover. C. Jefferys, London. Färglitografi av Jenny Lind med vänstra handen lyft och näsduk i höger hand. Stol till vänster. Bilden är reproducerad i Sv Dorph, Jenny Linds triumftåg genom nya världen, s. 73, och beskrives i STM 1920, s. 259. I häftets inledning säges, att sången »is so exquisitely sung by the renowned Cantatrice, Jenny Lind, in the Opera of »La Fille du Regiment», as to entitle it to be called the Gem of the Opera».

2. Mad^{le} Jenny Lind's songs in La Figlia del Reggimento. No 2: Our parting is near (I know that the hour). Duff & Hodgson, London.¹ Litografien framställer Jenny Lind efter L'Allemand-Wildt-litografien med vänstra handen på bordet, men vasen synes icke.

De 3 övriga engelska kompositionerna med bild av Jenny Lind äro:

1. Jenny Lind's song. »Farewell My Fatherland» (Lebe wohl mein Vaterland) by Felix Gautier. C. Jefferys, London. Färglitografien efter L'Allemand-Wildt avbildar Jenny Lind med vänster hand på bordet, där rosorna i vasen äro något varierade.

2. Jenny Lind's good night. A serenade Composed by H. West. 10th edition. London, H. Tolkien, Piano Forte Warehouse, 28, King William St London Bridge, where may be had Jenny Linds secret. Knäbilden av Jenny Lind är reproducerad efter Eduard Magnus' oljemålning.

3. No 1. Les deux sirènes. Brilliant Fantasia, for the Piano Forte, Introducing Popular Airs sung by Marietta Alboni, Composed and Dedicated to the Young Ladies at Mrs Sumond's establishment by Henry G. Nixon.² Shepherd & Jones, London. Å omslaget finnas 2 sammanförda bilder av Jenny Lind och Marietta Alboni, som sjöngo tillsammans i London 1847—1849. I STM 1920, s. 242, har en

¹ Jfr i det föregående no 3 i samma serie.

² Henry George Nixon (1796—1849), engelsk organist, kompositör av mässor, solostycken för piano, sånger etc.

litografi, som återgiver dem båda, vardera med ett nothäfte, men de på Nixons komposition befintliga bilderna äro bröstbilder, som för övrigt både i klädsel och anletsdrag påminna om de i STM reproducerade — Jenny Linds bild tillhör Eduard Magnus-serien. Häftet n:o 1 är således ägnat åt Marietta Alboni, under det att »No 2 of 'Les deux Sirènes'¹ contains favorite airs, sung by Mad^{lle} Jenny Lind».

Samlingens 3 i London offentliggjorda sånger, som ha samband med Jenny Lind, men icke återgiva hennes bild, äro:

1. The Lonely Rose, Ballad, The Poetry by E. Fitzball, The Music Composed for & sung by Mad^{lle} Jenny Lind, to whom it is inscribed by M. W. Balfe.² Cramer, Beale & Co, London.

2. 3. Samlingen har no 3 och no 4, som båda äro »arranged by Ahlström», av National Swedish Melodies, with the original words & an English version, Respectfully Inscribed to Mad^{lle} Jenny Lind, Edited by James Hine Esq^e. Voice. Pianoforte. C. Lonsdale, London. 3. The Reproach. Swedish Song. 4. The Bold Hunter. »Jagaren³ med hurtigt mod». Härefter följer en beskrivning: This is a Ring-dance from the province of Smoland etc. No 1 av denna serie meddelas å omslagen till no 3 och no 4 »arranged by Boman»: Alas! Thine eye betrays thee, men för no 2 är intet närmare angivet.

I samlingen finnas 3 amerikanska kompositioner, som ha samband med Jenny Lind, av vilka endast en har en Jenny Lind-bild:

1. My home my happy home, Ballad, Composed expressly for Mlle Jenny Lind by G. A. Hodson. Firth, Pond & Co, New York. Bilden av Jenny Lind uppgives vara »From a Daguerreotype by Root. Lith of Sarony New York». Den påminner om bröstbilderna å A. F. Fägerplans oljemålning och Maria Röhl's pennteckningar (STM 1920, s. 235, Nr 1; s. 236, 2 a; s. 237, 4), men Jenny Lind förefaller att vara åtskilligt äldre på Root-bilden. En ros är där placerad på bröstet och en annan mellan händerna, som äro nedsträckta och förenade.⁴

2. Romanza Española. The Gipsy Maid Composed Expressly for Mlle Jenny Lind by W. V. Wallace.⁵ Written by E. Fitzball. William Hall & Son, New York.

¹ Tryckfel för »Sirènes».

² Michael William Balfe, f. 1808 i Dublin, d. 1870 i Rowney Abbey, kompositör och sångare. Vid Jenny Linds uppträdanden i England var han stundom orkesteranförare.

³ Jagaren.

⁴ I en katalog från ett stort antikvariat i London uppgives denna komposition vara från år 1830!

⁵ William Vincent Wallace (f. 1812 i Waterford (Irland), d. 1865 på slottet Bages (Haute Garonne), pianist och kompositör. Vistades långa tider i Amerika.

3. Polka Favorite de Jenny Lind par A. Wallerstein.¹ Piano. A. Flot, Philadelphia.²

I skildringarna av Jenny Lind meddelas ett stort antal program från teaterföreställningar och konserter, många i faksimile. Vi anföra här några av samlingens program, som icke äro nämnda annorstädes.

Två äro från besöket i Köpenhamn hösten 1843, då Jenny Lind hade ett hem hos Bournonville. Det ena meddelar, att »Robert af Normandiet» uppföres »paa det kongelige Theater» den 10 sep ember »Mlle. Jenny Lind, første Sangerinde ved den kongelige Opera i Stockholm, udfører Alice, som Gjest». Det andra programmet är från en »musikalsk Soirée i den store Sal i Hotel d'Angleterre» den 16 september. Jenny Lind sjunger »Aria af 'Norma' af Bellini», »Duett af 'Norma'» (tillsammans med fru Simonsen). »Aria af Pacini» och till sist »Svenske Romancer» och »Svenske Folkesange». Övriga medverkande äro Kuhlau (piano), P. Schram (sång) och F. Schram (violin). 4 konsertprogram höra samman med Köpenhamnsbesöket hösten 1845, då Bournonville åter var Jenny Linds värd. 2 av dessa program avse Jenny Linds egna konserter i »Christiansborg Slots Ridehuus». Det första har följande introduktion: »Med allerhøieste Tilladelse har Jenny Lind den Aere, med godhedsfuld Understøttelse af det kongelige Capels Medlemmer, under Anførsel af kongelig Capelmester Hr. Glaeser, samt Hr. Kammermusicus Billman fra Stockholm og Dhrr. F. og P. Schram, Tirsdagen den 30te September 1845, Kl. 8, i Christiansborg Slots Ridehuus, at give En Concert af følgende Indhold». Jenny Linds nummer utgöras av: »Aria af 'Il Crociato in Egitto', af Meyerbeer», »Aria af 'Don Juan'», »Duet af 'Hugenotterne', af Meyerbeer» (tillsammans med P. Schram),

¹ Anton Wallerstein, f. 1813 i Dresden, d. 1892 i Genève, violinist och kompositör av lätt dansmusik.

² Bland kompositioner, tillägnade Jenny Lind, kunna även nämnas Anton Rubinstein's pianokompositioner: Hommage à Jenny Lind, Airs suédois transcrits, op. 7. För övrigt kan anföras, att Meyerbergs komponerat Vielkas roll i Ein Feldlager in Schlesien för Jenny Lind och år 1847 hos Schlesinger publicerat: Hændel, Rezitativ und Arie aus »Rinaldo» für Sopran, neu instrumentiert für Jenny Lind, att Verdi skrivit I Masnadieri för Jenny Lind, att Willem Nicolai gjort en kantat till Jenny Linds ära: Die schwedische Nachtigall, som uppfördes år 1880, då 25 år förflutit, sedan Jenny Lind stiftat musikerpensionsfonden »De tonekonst» i Haag (kapital för några år sedan 100 000 fl.) samt att Jenny Lind inspirerat François Aubers opera Jenny Bell (text av Eugène Scribe) och genom H. C. Andersens Nattergalen indirekt influerat August Ennas opera Nattergalen (1912) och Igor Strawinskys opera Le Rossignol (1914).

»Aria af 'Figaros Bryllup', af Mozart» och »Til Slutning: Svenske Sange». I det andra programmet från hennes »sidste Concert» i »Christianborg Slots Ridehuus» den 16 oktober äro de medverkande desamma, med undantag av att »Dhrr. F. og P. Schram» ersatts av »Md. Simonsen og Hr. Capelmusicus Mozart Petersen». Jenny Lind utför: »Aria af Norma (casta diva)», »Aria af Lucia (1ste Act)», »Duet af 'Montechi e Capuletti'» (tillsammans med fru Simonsen) och »Til Slutning: Svenske Sange, foredrages af Jenny Lind. 1) Riddaren och Jungfrun. 2) Sotaregossen (Skorsteensfeierdrengen). 3) Våren. 4) Dal-Polska.» Ett tredje Köpenhamnsprogram från 1845 är från »Hof-Concert den 6te October 1845», då Jenny Lind utför: »Arie af Op. II Crociato, af Meyerbeer», »Duet af Op. Semiramide, af Rossini» (tillsammans med P. Schram), »Duet af Op. Montecchi e Capuleti, af Bellini» (tillsammans med fru Simonsen). Programmets sjunde och sista nummer är Jenny Linds »Svenske Sange». Medverkar dessutom Billman (basun). Det fjärde programmet från 1845 har överskriften »Det kongelige Hoftheater», varpå följer: »Efter Demoiselle Jenny Linds velvillige Tilbud, at ville assistere ved en Forestilling til Fordeel for Foreningen af 1837 til forsømte Børns Frelse, gives, med allernaadigst Tilladelse, Fredagen den 10de October 1845, Kl. 7, En Forestilling af folgende Indhold». Jenny Linds del av programmet omfattar: »Scene og Arie af Jægerbruden (2den Act) Agathe: Demoiselle Jenny Lind» och »Scene og Arie med Chor af Lucia (Vanvidsscenen) Lucia: Demoiselle Jenny Lind, Raimond: Hr. Schram.» Av de 4 sist anförda programmen ha alla utom hovkonsertprogrammet ett »N B»: »Alle Billetter ere udsolgte». Ett tyskt program försätter oss till januari 1846 i Weimar, där Jenny Lind då gav 3 konserter vid hovet och 2 å teatern: »Concert im Königlichen Schlosse. Dienstag, den 20sten Januar 1846». Jenny Lind sjöng »Arie aus: die Schöpfung, von Haydn», »Finale aus: der Wasserträger, von Cherubini» (medverkande: fröken Tuczeck, Mantius, Pfister, Bötticher och Behr), »Terzett aus: Robert, von Meyerbeer (medverkande: Mantius och Bötticher) och »Finale aus: Euryanthe, von C. M. v. Weber» (medverkande: fröken Tuczeck, Mantius och Bötticher). För övrigt märkas å programmet »Arie von Persiani», utförd av fröken Tuczeck, och »Fantasie für Violine, von Haumann», spelad av Léonard.¹

¹ Vi meddela här även ett program från en Jenny Lind-konsert i Ramlösa, som torde ha ett visst intresse — programmet tillhör Helsingborgs Stadsmuseum:

Med Vederbörligt tillstånd
och benäget biträde af Amateurer,
samt Skånska Hussar-Regementets Musik-Korps,

Det finns värdefulla förteckningar över Jenny Lind-litteratur i STM 1920, s. 273—283: Einar Sundström, Bidrag till en Jenny Lind-bibliografi, och i Tobias Norlinds arbeten: Jenny Lind, 1919, s. 244—247; Allmänt Musiklexikon, uppl. 2, II, 1928, s. 46—48. Här meddela vi endast sådan litteratur, även tidskrifts- och tidningslitteratur, som saknas i dessa arbeten. Av den svenska litteraturen anføres således huvudsakligen senare litteratur:

Toilett och Theater Almanach för år 1842, Stockholm 1841: Jenny Lind, av O. O., s. 25—30. Med porträtt.

Toilett och Theater Almanach för år 1845, Stockholm 1844: Mamsell Jenny Lind, s. 6—8 (med bild av Mlle Lind som Amina i Sömnängerskan). Mamsell J. Lind är uppförd bland Aktriser, s. (5).

427 Porträtter af namnkunniga svenske män och fruntimmer. Stockholm 1847, s. 173—174. Med bild.

Ny illustrerad tidning, 1879, s. 139, 140: Jenny Lind i Paris.

Ur dagens krönika, Stockholm 1887, s. 980, 981: Thomander till Jenny Lind 1841.

Hanslick, E., Ur En Musikers Dagbok, övers. av M. Boheman, Stockholm 1892, s. 5—37: Jenny Lind (Sundström nämner Hanslicks tyska arbete, men icke denna översättning).

gifver Undertecknad,
i dag Lördag den 25 Juli 1840,
uti Stora Brunns-Salongen vid Ramlösa,
En Musikalisk Soiree,
hvarvid följande stycken komma att exequeras:

Första Afdelningen:

- 1:o Ouverture för Orchester.
- 2:o Cavatina utur Operan Ines de Castro, af Persiani, sjunges af undertecknad.
- 3:o Adagio och Rondo för Clarinette, af C. M. von Weber, exequeras af herr Angresius.
- 4:o Cavatina utur Operan Robert af Normandie, af Meyerbeer, sjunges af undertecknad.

Andra Afdelningen:

- 5:o Ouverture för Orchester.
- 6:o Recitativ och Aria utur Operan Lucie, eller Bruden från Lammermoor, af Donizetti, sjunges af undertecknad.
- 7:o Finale utur Symphonie, för Orchester.
- 8:o Romancer sjungas af undertecknad.

Biljetter, å 1 Rdr stycket, äro att tillgå hos Herr Bergström uti Hotêlet vid Torget i Helsingborg, samt uti Stora Hotêlet vid Ramlösa, äfvensom vid ingången till Concerten, som börjas kl. 6 e. m.

Jenny Lind.

Helsingborg. Trykt hos J. Torell.

Widén, G., Lablache, Göteborg 1897, s. 141—146.

Snöklöckan, Göteborg 1915, s. 14, 15, 20, 21: Jenny Lind. Den kristna sångerskan. Av Regina. Med bilder.

Norlind, T., Erik Gustaf Geijer som musiker, Stockholm 1919 (bl. a. s. 144—149 med bild).

Hvar 8 Dag, 3 okt. 1920, s. 3—7: Jenny Lind av T. Norlind—N. V. Hagström. Med bilder.

Ord och Bild, 1920, s. 513—520: En Jenny Lind-studie av Lotten Dahlgren. Med bilder.

Ord och Bild, 1920, s. 565—568: En ny Jenny Lind-bok av Lotten Dahlgren.

Årsbok utgiven av Samfundet »S:t Erik» i New York. Vårt »Jenny Lind-nummer». Stockholm 1920: s. 22—32, Jenny Lind i Amerika av G. Swan (med bild); s. 55—56, Jenny Lind, Sånglärarinnan, beundrad av en elev. En intervju av »Malla»; s. 91—93, Isaac Albert Berg, Jenny Linds' sånglärare, av A. Öhrström-Renard (med bild).

Ehrenborg, H., Jenny Lind i solnedgången. Linköping 1926. Med bilder.

Svenska Dagbladet, 11 april 1926, Jenny Lind i solnedgången av H. Ehrenborg. Med bilder. Endast delvis samma som föregående.

Svenska Dagbladet, 31 juli 1927, Tre möten med Sveriges mest ryktbara konstnärinna av Sv. Dorph. Med bilder.

Östergötlands Folkblad, 1 nov. 1927: Jenny Linds dotter om sin mor.

Dahlgren, L., Jenny Lind utom scenen. Stockholm 1928. Med bilder.

Leopold, S., Diktaren och Naktergalen. En kärlekshistoria, Stockholm 1930 (om H. C. Andersen och Jenny Lind; översättning från danskan). Med bilder.

Svenska Dagbladet, 22 nov. 1936: Jenny Lind i Göttingen. Med 3 teckningar av Einar Norelius.

Ord och Bild, 1937, s. 593—604: Prinsessan Eugénies Jenny Lind-bilder av Beatrice Zade. Med bilder.

Svenska Dagbladet, 24 okt. 1937: När grevinnan Taube sjöng för Jenny Lind av Kfs. Med bilder.

Svenska Dagbladet, 5 mars 1938: Kring ett brev från Jenny Lind av Märta Lindqvist.

Skånegillet i Stockholm, årsskrift 1939. Stockholm 1939, s. 17—21: När Jenny Lind skulle erövrats åt Skåne av W. Lengertz. Med bild.

Horn, V., På sångens vingar, Jenny Linds levnadssaga. Stockholm 1940. Med bilder.

Svenska Dagbladet, 19 juli 1942: Jenny Linds sociala insats av S.-Å. Rosenberg.

Folket i Bild, 21 nov. 1943: Barnum, »Humbugens konung» av V—g. Med bilder.

Julpost 1943: Från Tonernas Värld av Maria Holmström (om Jenny Lind och Mendelssohn). Med bilder.

Det Bästa 1944: Jenny Lind och Barnum. Sammandrag ur »Barnum». M. R. Werner.

Ur den danska tidskrifts- och tidningslitteraturen meddela vi följande:

Fædrelandet, 16 sept. 1843: P. R., Til Jenny Lind (dikt, se i det föreg.).

Ny Portefeuille, 1843, s. 385—387: O. Siesby, Sangerinden (dikt, se i det föreg.).

Kjöbenhavns Theaterblad 1845: 18 jan., 1, 16 febr., 7 april, 26 maj, 1, 10, 14, 16, 18 okt. (no 159, den 16 okt., är helt ägnat åt Jenny Lind: numret börjar med en lång artikel om Jenny Lind, som avslutas med orden: »Gid Foraaret atter vil bringe denne sjeldne Sangfugl tilbage til de danske Lunde!»; därpå följer ett utförligt »Program til Jenny Linds Concert i Christianborgs Slots Ridehuus, Torsdagen d. 16de October 1845, Kl. 8» och till sist en annons om »af Dlle. Jenny Lind sungne svenske Romancer».

Flyve Posten 1845: 8, 11 april, 4 juni.

Magazin for Natur- og Menneskundskab, 2 juli 1845: Jenny Lind (med Portræt).

Corsaren, 10 okt. 1845: Jenny-Lindiana (med 5 teckningar och dikt, se i det föreg.).

Bidrag till Tidshistorien, 1 nov. 1845: Jenny Lind (Efter Kjöbenhavns Theaterblad).

Den Frisindede, 17 febr. 1846.

Flyve Posten 1846: 18, 27 juni (no 138, den 18 juni, innehåller en fantasihistoria om Jenny Lind »den berømte 'danske' Sangerinde», som återgives efter en Feuilletonist i Courrier français: Jenny Linds Elskov).

Mellemacten, 30 nov. 1846.

Fædrelandet, 26 maj 1847 (intressant utdrag ur engelska Punch).

Flyve Posten, 20 juni 1849: Jenny Lind og Boxeren (efter Daily News).

Flyve Posten, 12 mars 1850.

Flyve Posten, 24 sept. 1850: Jenny Linds Ankomst til Ny-York.

Berlingske Tidende, 10 okt. 1850: Jenny Lind i Ny-York.

Flyve Posten, 19 okt. 1850: Jenny-Lind-Hallen i New-York.
 Fædrelandet, 14 febr. 1852.
 Flyve Posten, 21 maj 1852.
 Dagbladet, 22 juni 1852.
 Dagbladet, 6 febr. 1855: Jenny Lind-Goldschmidt.
 Flyve Posten, 21, 23, 25, 28, 30 april 1855: Barnum og Jenny Lind.
 Dagens Nyheder, 10 april 1870: Fra Theaterverdenen. Frit efter Hector Berlioz. IV. Jenny Lind og den amerikanske »Romer».
 Morgenbladet, 13 juli 1885: En Soirée hos Jenny Lind.
 Politiken, 3 nov. 1887: Jenny Lind.
 Illustreret Tidende, 13 nov. 1887: Jenny Lind (med bild).
 Nutiden, 13 nov. 1887: Jenny Lind (med dikt av C. Ploug och bilder).
 Kvinden og Samfundet, 1888: 2 uppsatser av Sigurd Hallberg: Jenny Lind-Goldschmidt och Udtalelser af og om Jenny Lind-Goldschmidt.
 Nationaltidende, 11 juli 1891: Jenny Lind av P. Hansen.
 Illustreret Tidende, 1892, no 46: Jenny Lind i København av Carl Behrens.
 Hver 8 Dag, 1902, s. 44—46: Den store Humbug av Yankee doodle (om Barnum och Jenny Lind med en illustration föreställande dessa).
 Hovedstaden, 21 april 1914: Et Brev fra Jenny Lind.
 Masken, 1915: Jenny Lind av B. Med bild.
 Vore Damer, 1915: Jenny Lind — den svenske Nattergal. Med 2 bilder.
 Illustreret Familie-Journal, 1917, no 6: Jenny Lind av H. Trolle (med 3 bilder, av vilka den ena visar, huru »den sindssyge Kong Otto af Bayern lod Barnum »henrette», fordi denne havde »ydmyget» Jenny Lind.)).
 Vor Fortid, 1917, no 24: Jenny Linds Smykker av E. Agerholm. Med bild.
 Østsjællands Avis, 27 maj 1917: H. C. Andersen og Jenny Lind.
 Brogede Blade, 9 nov. 1919: Jenny Lind og Danmark.
 Dagens Ekko, 16 dec. 1919: Jenny Lind.
 Hver 8 Dag, 1 okt. 1920: Jenny Lind — »Den svenske Nattergal» av G. Hetsch. Med bild.
 Berlingske Tidende, 3 okt. 1920: Jenny Lind og hendes Venner av F. Thomsen. Med bild.
 København, 6 okt. 1920: Jenny Lind av V. E. Brenk. Med bild.
 Vore Damer, 1921: »Den svenske Nattergal» av E. Reumert.

Jyllandsposten, 9 okt. 1923: Den svenske Nattergal. Med bild.
 Ugebladet, 1925: H. C. Andersen og Jenny Lind av Martin Bjerg. Med 2 bilder av Jenny Lind.
 Hver 8 Dag, 1927: Reklamekongen Barnum og »den svenske Nattergal».
 Tidens Kvinder, 10 okt. 1928: H. C. Andersen og Jenny Lind av Femme. Med bild av Jenny Lind.
 Dagens Nyheder, 1929, no 392: En Aften hos Bournonville av S. Leopold. Med bild av Jenny Lind.
 Berlingske Tidende, 7 juli 1930: Hvem ved — (om Jenny Lind, Zorn och H. C. Andersen).
 Vi anföra även av danska framställningar om Jenny Lind:
 Dur og Moll, Köpenhamn 1902, s. 15—19: Lidt om Jenny Lind av C. Reinecke (2 bilder).
 Leopold, S., Digteren og Nattergalen, En Kærlighedshistorie, Köpenhamn 1929.
 Hetsch, G., H. C. Andersen og Musiken, Köpenhamn 1930, s. 116—140: Jenny Lind; s. 60.¹
 Sødring, J., Ole Bull og Jenny Lind.
 Så meddela vi samlingens norska, franska, italienska, engelska och amerikanska framställningar om Jenny Lind — dessa äro av mindre omfång.
 Norsk litteratur:
 For Hjemmet, Udgivet af A. Munch og P. A. Munch, Christiania 1861, s. 142—157: Jenny Lind og Emilie Høgqvist av Orvar Odd.
 Moestue, M., Sangkunstens Historie, Kristiania 1917, s. 73—84: Jenny Lind og hendes Samtid (arbetet föregås av ett porträtt av Jenny Lind efter Eduard Magnus' målning).
 Fransk litteratur:
 Berlioz, H., Les Soirées de l'orchestre, uppl. 2, Paris 1854: s. 110—115.
 Rockstro, W. S., Jenny Lind, une artiste chrétienne, 1895.
 Musica, Paris 1909, s. 158, 159: La Musique et la Caricature av M. D. Calvocoressi (med karikatyler från Jenny Lind-febern).
 Le Petit Journal, Paris 1935: Le Grand Barnum, Chapitre VI: Le Rossignol suédois (1, 2 april), med ett Photo United Artists: Jenny Lind que nous pourrions revoir bientôt à l'écran grâce à Virginia Bruce dans le film »Le Grand Barnum» (30 mars).
 Wilkens, C. A., Jenny Lind, Genève. För den franska Genève-

¹ Se även La Revue musicale, 1928: G. Hetsch, Andersen et la Musique, s. 456, 457.

översättningen har T. Norlind i Allmänt Musiklexikon årtalet 1896, under det att E. Sundström uppgiver året 1897 för de 3 första upplagorna. Hårtill kunna vi lägga en »quatrième édition», för vilken intet årtal anföres.

Italiensk litteratur:

Lisei, C., Jenny Lind. Note biographique. Milano 1888.

Engelsk litteratur:

Klein, H., Great Woman-Singers of my Time, London 1931. I detta arbete finnes ingen utförlig skildring av Jenny Lind, men hennes namn möter en där ofta: Theresa Tietjens har underrubriken »True successor to Jenny Lind» och Christine Nilsson »The second Swedish Nightingale».

Amerikansk litteratur:

Harper's New Monthly Magazine, 1850. Utom den i Sundströms förteckning nämnda biografien över Jenny Lind av Fredrika Bremer innehåller Harper's Magazine för detta år även en redaktionell artikel om »the most exciting event of the month — the arrival of the celebrated vocalist Jenny Lind».

Harper's New Monthly Magazine, juni 1851.

The Musician, jan. 1911.

Reed, M., Happy Woman, New York and London, 1913, s. 131—145. Boken inledes med ett Jenny Lind-porträtt, »from the engraving by T. B. Welch» — detta porträtt är okänt i de svenska förteckningarna.

The American-Scandinavian Review, okt. 1920. S. 755—763 meddelas en uppsats: American Appreciation of Jenny Lind By Adolph B. Benson, föregången av en bild av Jenny Lind och »Greeting to America, Jenny Lind Priez Poem, By Bayard Taylor.»

Musical Courier Extra, 16 okt. 1920.

Musical Courier, 9 nov. 1922 (uppsats av J. Hoving).

Jenny Lind Association New York. Brooklyn, New York 1923. Innehåller bl. a.: Sekularfesten i New York av J. Hoving (s. 5—31), The Jenny Lind Centennial Celebration av S. E. Marvin (s. 32—36), The Jenny Lind Association av L. Willoughby (s. 42—46) och Jenny Lind in Old New York av W. Hildebrand (s. 47—64).

Humphrey, G., Jenny Lind, Philadelphia 1928.

Wagenknecht, Ch., Jenny Lind-Goldschmidt, Boston 1931.

Palmer, E., Give me a River.

Hildebrand, W., Jenny Lind, an Immortal Star in the Musical World.

Bénet, L., Enchanting Jenny Lind.

Och så de tyska framställningarna om Jenny Lind:

Lyser, J. P., Recension i Wiener Zeitschrift für Kunst, Theater, Literatur und Mode 1846, nr 97, av: Jenny Lind. Eine Skizze ihres Lebens und ihrer Künstlerlaufbahn bis zu ihrem ersten Auftreten in Wien.

Lyser, J. P., Giacomo Meyerbeer. Jenny Lind. Fragmente aus dem Tagebuche eines alten Musikers. Für Freunde der Tonkunst. Wien 1847. Broschyren är anonym. Den del, som handlar om Jenny Lind, föreligger även i eftertryck i Die Sonntagsblätter, Wien 1847, s. 62 o. f. Lyser prisar i denna uppsats Jenny Lind och riktar sig mot de korrespondenter, »die zur Schmach der deutschen Journalistik mit rohen Fäusten in das Privatleben der Lind einzugreifen sich nicht scheuen».

Lyser, J. P., Mein Dämon (Ein Abenteuer) i Wiener Zeitschrift für Kunst etc. 1847, nr 27, 28. I denna lilla humoresk, som även är anonym, vänder sig Lyser mot wienarnas överdrivna Jenny Lind-entusiasm, som han även angriper i andra tidskrifter, bl. a. i den anonyma uppsatsen »Künstler, Virtuosen und Wunderkinder» i Engländerns 1847 grundade tidskrift Salon (häftet III), s. 119 o. f.

Holland, H. S. & Rockstro, W. L., Jenny Lind, tysk översättning av H. Schöll 1894. Årtalet 1894, som finnes hos Riemann och Moser, syftar tydligen på en tysk översättning av den förkortade upplagan, under det att årtalet 1891 hos Sundström och Norlind synes avse en översättning av den ursprungliga upplagan.

v. Bülow, H., Ausgewählte Schriften, 1896, s. 35, 36.

Fischer, G., Musik in Hannover, Hannover 1903: s. 115, 118, 140, 142.

Reinecke, C., Und manche liebe Schatten steigen auf, uppl. 2, 1910.

Weissman, A., Die Primadonna, Berlin 1820: s. 167—171 (plansch vid s. 163).

Illustrierte Zeitung, 1920: Unger, M., Jenny Lind, s. 398 (plansch s. 397),

Wilkens, C. A., Jenny Lind, uppl. 5, Gütersloh 1926. Den i den svenska litteraturen senast anförda upplagan är den fjärde (1913).

Kapp, J., Giacomo Meyerbeer, uppl. 8, Berlin 1932: s. 115, 116.

Till sist vilja vi säga några ord om Jenny Lind, Eine Skizze ihres Lebens, samt om Heines och Joachims omnämnanden av Jenny Lind, vilka vi icke sett anförda i den svenska Jenny Lind-litteraturen.

Jenny Lind. Eine Skizze ihres Lebens bis zu ihrem ersten Auftreten in Wien am 22. April 1846. Mit dem Porträt der Künstlerin und

enem ihrer schwedischen Lieder mit deutscher Uebersetzung. Wien. Verlag der Jasper'schen Buchhandlung. Så lyder texten på omslaget till första upplagan av Jenny Lind, Eine Skizze. Därefter följer porträttet och sedan titelbladet med tryckåret: Jenny Lind. Eine Skizze ihres Lebens und ihrer Künstler-Laufbahn bis zu ihrem ersten Auftreten in Wien. Mit dem Porträt der Künstlerin und einem ihrer schwedischen Lieder mit deutscher Uebersetzung. Wien, 1846. Verlag der Jasper'schen Buchhandlung. Efter en inledning s. 3 återges s. 3—14 »wörtlich die biographische Skizze, die ihre Freundin und Lehrerin in der deutschen Sprache: Charlotte Birch-Pfeiffer, in der Berliner Spener'schen Zeitung über sie veröffentlichte«. Här finna vi sålunda även det oriktiga födelseåret 1821, som anses härstamma från fru Birch-Pfeiffer: »Jenny Lind ist 1821 den 6. October in Stockholm geboren». Denna del av boken är undertecknad med fru Birch-Pfeiffers initialer: C. B.-P. Det följande utgöres till stor del av utdrag ur tyska källor: Augsburger Allg. Zeitung (s. 21—22), Berliner Opern-Panorama (s. 22—24) och Cölner Zeitung med signaturen H. D. (s. 24—26). S. 27 återges den i det föregående nämnda dikten: An Fräulein Jenny Lind, och på s. 28 finnes en Nachschrift med datering: Wien, den 22. April 1846, men utan författarens namn. Som bilaga följer: »Dal-Polska sjungen af Jenny Lind. Singstimme. Pianoforte.» Denna första upplaga omfattar alltså: omslag, porträtt, titelblad, s. 3—28 samt bilaga.

Andra upplagans omslag har följande text: Jenny Lind. Eine Skizze ihres Lebens bis zur neuesten Zeit. Zweite, gänzlich umgearbeitete, mit einer kritischen Abhandlung über die Künstlerin und ihr erstes Gastspiel in Wien vermehrte Auflage. Mit dem Porträt der Künstlerin und einem ihrer schwedischen Lieder mit deutscher Uebersetzung. Wien. Verlag der Jasper'schen Buchhandlung. Sedan kommer porträttet och titelbladet med tryckår och doktor Bechers namn: Jenny Lind. Eine Skizze ihres Lebens und ihrer Künstler-Laufbahn bis auf die neueste Zeit. Zweite, gänzlich umgearbeitete, mit einer kritischen Abhandlung über die Künstlerin und ihr erstes Gastspiel in Wien vermehrte Auflage, von Dr. A. J. Becher. Mit dem Porträt der Künstlerin und einem ihrer schwedischen Lieder mit deutscher Uebersetzung. Wien, 1847. Verlag der Jasper'schen Buchhandlung. Inledningen å s. 3 avviker från första upplagans, men därefter följer ordagrant fru Birch-Pfeiffers framställning (s. 3—14). De närmaste sidorna förete icke större skiljaktighet från första upplagan, men första upplagans s. 19—26 saknas i andra upplagan. Dikten återfinnes s. 22. Sedan följer: Ueber Jenny Lind

von Dr. A. J. Becher (s. 23—48). Och så kommer bilagan Dal-Polska. För andra upplagan blir det således: omslag, porträtt, titelblad och bilaga som för första upplagan, men de numrerade sidorna äro här 3—48.

Båda upplagorna ha samma format: 8:o. Den hos Fétis angivna skillnaden: 4:o för första upplagan och 8:o för den andra, måste bero på något misstag.

För den andra upplagan angivas olika årtal: 1847 eller 1846. Fétis och Grove (se artikeln Becher) ha liksom Sundström och Norlind året 1847, under det att exempelvis A. Aber, Handbuch der Musikliteratur, och E. Bernsdorf, Neues Universal-Lexikon, uppgiva tryckåret 1846. Årtalet 1846 förklaras av den omständigheten, att en del exemplar, bl. a. ett i författarens samling, icke har något tryckår utsatt. Den enda datering, som då kan giva någon ledning för tryckåret, är »Penzing (bei Wien), im Juli 1846. Dr. A. J. B.», underskriften under Bechers bidrag.

Becher brukar anföras som författare till båda upplagorna. Det bör emellertid framhållas, att Bechers namn icke alls nämnes i första upplagan och att endast senare delen av andra upplagan uppgives författad av Becher. Det är dock möjligt, att Becher redigerat hela andra upplagan och även den första. Becher skulle då vara identisk med den namnlöse författaren till första upplagans Nachschrift med dateringen: Wien, den 22. April 1846, och denna datering motsvaras i slutet av andra upplagan av: Penzing (bei Wien), im Juli 1846, men här undertecknad med: Dr. A. J. B.

Bechers skildring av Jenny Lind i andra upplagan präglas av den högsta beundran. Kritikern och sångerskan voro f. ö. inga främlingar för varandra: Jenny Lind gav t. o. m. den 8 april 1847 en konsert i Wien till förmån för Becher.

De båda upplagorna av Eine Skizze ihres Lebens äro mycket sällsynta. Av de offentliga biblioteken i Sverige har endast Kungl. Biblioteket den första upplagan. Där finnes även andra upplagan med tryckåret 1847. Uppsala Universitetsbibliotek har andra upplagan utan tryckår — exemplaret saknar f. ö. omslaget.

Eine Skizze har i hög grad influerat ett svenskt arbete om Jenny Lind, den »Skildring af hennes lefnad», som trycktes i Stockholm 1848. Den anonyme författaren (= Theodor Bolin) tager först avstånd från »en kort berättelse om den firade sångerskans barndom», vilket tydligen syftar på den svenska översättningen av Jenny Lind, die schwedische Nachtigall, Hamburg 1845, och lägger till grund för sin skildring Charlotte Birch-Pfeiffers framställning i en Berlin-

tidning (Spener'sche Zeitung), varvid han om denna framställning använder samma uttryck, som förekomma i Eine Skizze, i det han säger, att den innehåller »det bästa och tillförlitligaste, som hittills blifvit känt, då det är att förmoda att det härleder sig från konstnärinnans egna berättelser». Han slutar företalet: »Hvad beträffar det, som angår de sednaste åren, så är detta hemtadt ur det af Doctor Becker i Wien utgifna arbete om Jenny Lind, samt från åtskilliga andra källor». Liksom i Eine Skizze följer så på ett större antal sidor ett ordagrant återgivande av fru Birch-Pfeiffers framställning, och först längre fram tager skildringen en annan form.

Heine, H., Musikalischer Bericht aus Paris aus dem Anfang des Jahres 1847. Eine unveröffentlichte Handschrift. 1921. Dessa blad i faksimile innehålla bl. a. en notis om Jenny Lind, vilken icke återfinnes i upplagorna av Heines Werke, och de tillhöra antagligen de artiklar, som icke trycktes i Augsburger Allgemeine Zeitung, därför att de kommo tidningen för sent tillhanda, och som Heine i ett brev begärt att få tillbaka. Notisen är f. ö. hållen i en korrekt ton:

»Die hiesigen musikalischen Blätter wollen mit Bestimmtheit wissen, dass Jenny Lind hierherkäme, um in der academie royale de musique eine Reihe Gastrollen zu geben. Wir können aus guter Quelle berichten, dass die gefeyerte Sängerinn nur als Durchreisende Paris besuchen dürfte. Sie begiebt sich nemlich zum Frühjahr nach London, wo sie für das Theater der Königin engagirt worden, und zwar auf besonderen Wunsch der hohen Patronin dieses Theaters, die zu Bonn bey dem Beethovenfeste die Lind gehört und bewundert hat.»

I en helt annan stil går Heines »letzte musikalische Berichterstattung» från sommaren 1847, »Spätere Notiz», som innehåller så många utfall mot Jenny Lind. »Notisen» börjar med att konstatera: »Seit Gustav Adolf, glorreichen Andenkens, hat keine schwedische Reputation so viel Lärm in der Welt gemacht, wie Jenny Lind.», varpå följer en rövarhistoria om Jenny Lind från England. Därefter kommer hans dråpliga framställning av Jenny Lind som tyska:

»Die Italienerinnen Grisi und Persiani müssen vor Neid und Ärger jetzt gelb werden wie Kanarienvögel, während unsre Jenny, die schwedische Nachtigall, von einem Triumph zum andern flattert. Ich sage unsre Jenny, denn in Grunde repräsentiert die schwedische Nachtigall nicht exklusive das kleine Schweden, sondern sie repräsentiert die ganze germanische Stammesgenossenschaft, die der Zimbern ebenso sehr wie die der Teutonen, sie ist auch eine Deutsche, ebenso gut wie ihre naturwüchsigen und pflanzenschläfrigen Schwestern an der

Elbe und am Neckar, sie gehört Deutschland, wie, der Versicherung des Franz Horn gemäss, auch Shakespeare uns angehört, und wie gleichweise Spinoza, seinem innersten Wesen nach, nur ein Deutscher sein kann — und mit Stolz nennen wir Jenny Lind die Unsre! Juble, Ukermark, auch du hast teil an diesem Ruhme. Springe, Massmann, deine vaterländisch freudigsten Sprünge, denn unsre Jenny spricht kein römisches Rotwelsch, sondern gotisch, skandinavisch, das deutscheste Deutsch, und du kannst sie als Landsmännin begrüßen; nur musst du dich waschen, ehe du ihr deine deutsche Hand reichst. Ja, Jenny Lind ist eine Deutsche, schon der Name Lind mahnt an Linden, die grünen Muhmen der deutschen Eichen, sie hat keine schwarzen Haare wie die welschen Primadonnen, in ihren blauen Augen schwimmt nordisches Gemüt und Mondschein, und in ihrer Kehle tönt die reinste Jungfräulichkeit! Das ist es.» Sedan introduceras ett par fästmän: »der junge Pastor Swenske» och »ein alter abgestandener Komödiant der Stockholmer Bühne». Och så anfaller till sist Jenny Lind, därför att hon icke ville uppträda i Paris: »Der Keuschheitssinn dieser Prima donna immaculata offenbart sich am schönsten in ihrem Abscheu vor Paris, dem modernen Sodom, den sie bei jeder Gelegenheit ausspricht, zur höchsten Erbauung aller Dames patronesses der Sittlichkeit jenseits des Kanals. Jenny hat aufs bestimmteste gelobt, nie auf den Lasterbrettern der Rue Lepelletier ihre singende Jungferschaft dem französischen Publico preiszugeben; sie hat alle Anträge, welche ihr Herr Leon Pillet durch seine Kunstruffiani machen liess, streng abgelehnt. »Diese rauhe Tugend macht mich stutzen» — würde der alte Paulet sagen. Ist etwa die Volkssage gegründet, dass die heutige Nachtigall in frühern Jahren schon einmal in Paris gewesen und im hiesigen sündhaften Conservatoire Musikunterricht genossen habe, wie andre Singvögel, welche seitdem sehr lockere Zeisige geworden sind? Oder fürchtet Jenny jene frivole Pariser Kritik, die bei einer Sängerin nicht die Sitten, sondern nur die Stimme kritisiert, und Mangel an Schule für das grösste Laster hält? Dem sei wie ihm wolle, unsre Jenny kommt nicht hierher und wird die Franzosen nicht aus ihrem Sündenpfuhl herauszingen. Sie bleiben verfallen der ewigen Verdammnis.»¹

¹ Orsaken till de sista häftiga utfallen mot Jenny Lind ligger tydligen i oförskiktiga yttranden från hennes sida. Vid flera tillfällen har hon nämligen uttalat sig ringaktande om Paris, dess teatrar och dess publik, och som exempel härpå kan anföras ett brev till H. M. Munthe, London, S. W., 5 maj 1868, där hon talar om »de eländiga Parisarnes blasirhet och lätt förnöjda anspråk» och de »klässor, som Paris för närvarande äger på tiljorna». Och hon fortsätter: »Det är rysligt hur det står till med konsten i Paris, och hvarje gång jag är där uppsänder jag en tacksamhetssuck till min Herre som ingaf mig en så djup motvilja att ut-sätta mina känsliga själs-gåfvor inför denna lättfärdiga, sinnliga, omoraliska, musikaliskt idiotiska Pariser-Publik. — Och stolt är jag, att de (Parisarne) aldrig ännu förlåta mig det förakt jag visade dem, hvilket alltsedan min s. k. rygtharhet har grodt i dem, att de ej skapat mitt namn.»

Briefe von und an Joseph Joachim, gesammelt und herausgegeben von Johannes Joachim und Andreas Moser. 3 band. Berlin 1911—1913. Detta imponerande verk giver oss bl. a. en bild av förhållandet mellan Joachim och Jenny Lind, som från en ogynnsam början utvecklade sig till en sympatisk vänskap, som endast grumlades av något tillfälligt missförstånd.

Att Joachim ursprungligen råkade i en antipatisk inställning till Jenny Lind, berodde på en tillfällighet. I ett brev till Gisela v. Arnim, Hannover den 14 september 1854, omtalar nämligen Joachim, att han kommit i misshumör, emedan han av den hannoverske konungen anmodats att endast medverka vid en välgörenhetskonsert, som skulle givas av Jenny Lind i Bad Norderney. Från denna konsert nämner Joachim »schöne Lieder von Schumann», men förklarar, att »das Uebrige war entsetzlich publikumdienerisch», och fortsätter: »Auch ist Coquetterie mehr ihr eigen als wirklicher Geist und Tiefe in der Musik — sie hat aber Virtuosität im *Ausdruck*. Dazu kommt eine gedankenlose, äusserliche Frömmigkeit in ihrem Wesen — (sie beruft sich auch im Gespräch oft auf den lieben Gott in den ungöttlichsten Dingen, z. B. bei Geld- und Ruhmgewinnen —) — Aber sehr gescheut ist sie, kann äusserst liebenswürdig sein, und ist mir an Klarheit überlegen; sie weiss *ganz*, was sie will. 'Wer nur versteht, muss immer, dem der *will*, weichen' gilt hier in einem anderen Sinne, als in dem Alfieri ihn citiert.»

Ett brev till föräldrarna, Dresden den 2 november 1857, låter emellertid höra försonligare toner. Han har träffat Jenny Lind och säger om henne: »Auch die Lind will im Laufe der Saison nach Hannover kommen. Sie war recht herzlich und voll Anerkennung für mich, was mich doppelt erfreute, da das letzte Mal zwischen Goldschmidts und mir eine Art von Spannung getreten war, die von selbst diesmal sich ausglich.» Och så heter det i ett brev till Julius Otto Grimm, Hannover den 12 (13) november 1857: »und die Lind sang wunderbar».

Sedermåra blev Joachim nära förbundna med Jenny Lind. De konserterade tillsammans, och Joachim skrev nya kadenser för Jenny Lind till en aria av Mozart.

De korresponderade även med varandra, och bland Joachim-breven finnas 2 brev från Jenny Lind till Joachim. Hon ber i det ena brevet, Oak Lea den 9 juni 1859, Joachim att spela för några gäster i hennes hem och överhopar honom med eloger:

»Ich kehre mich um keine andere Musik — *Sie* sind die reinste Manifestation der Kunst, die ich kenne, und kann ich *Sie nicht* haben

— so arbeite ich lieber selbst (was ich natürlich ohnedem thun werde) meinen Gästen vor. Denn ich kann keine Musik von Jemand Anders als von Ihnen hören. Welch Eindruck habe ich von Beethovens Concert mitgebracht! Sowie *Sie* spielen — hätte *Adam* spielen müssen, ehe die Sünde kam, und so lange er nur vom lieben Gott *direct* gelernt, seine Unschuld zu bewahren!»

Det andra brevet, Argyle Lodge den 24 maj 1860, är hållet i en skämtsam och förtrolig ton:

»Es hat uns sehr gefreut, wieder einmal direct von Ihnen zu hören, da wir sonst geglaubt hätten, wir wären bei Ihnen ganz vergessen worden sammt unsere letzte Reise — worunter Sie doch unter meinen Mütterlichen Schutz sich gestellt hatten!! Indessen — ich glaube an einer Natur wie die Ihrige — ich *weiss*, wie sie ist — und daher können Sie schweigen oder sprechen, wir werden Sie immer gleich lieb behalten. Nun muss ich Ihnen mein Unglück mittheilen — 2 mal bin ich diesen Winter nach London gewesen, um Musik zu hören, und was war mein grausames Schicksal? Die Tartinische Sonate (d. h. *Ihre* Sonate) und das Mendelssohnsche Concert (ebenfalls *Ihr* Concert, Herr Musik-, Concert- und Ehren-Director!) von Herrn X. zu hören! pfui! pfui! das war mir sauer — und heute will ich auch weiter nichts sagen — als dass jede Note von Ihnen mir im Herzen klingt — und Sie machen keine Pause — oder irgend sonst was, was ich nicht fühle und weiss, dass: *nur so war es gemeint!* ja! ja! Sie sind begabt mit etwas musikalischer Noblesse, Sie schlechter Violin-Spieler. — nun — willkommen nach Schweden, falls Sie sich entschliessen hinzugehen ... Gott sey mit Ihnen.¹

¹ Vi ha återgivit utdragen ur dessa Jenny Lind-brev, som de föreligga i Joachim-editionen. Antagligen ha de korrigerats förut, fastän en och annan lapsus fått kvarstå. — Jenny Linds höga uppfattning om Joachims spel återfinnes även i 2 hennes brev till H. M. Munthe. Det ena brevet, Wiesbaden den 10 juni 1863, handlar bl. a. om Joachims lärjunge ungraren Leopold Auer, som just detta år, 1863, blev konsertmästare i Düsseldorf — han medverkade sedermera liksom Jenny Lind vid musikfesten i Düsseldorf 1866. Jenny Lind nämner i brevet även Joachim: »Om Herr Auer har Otto redan skrivit. Vi skola gärna göra hvad vi kunna för honom, om han är — hvad jag visst ej på min ärade väns ord har minsta anledning att betvivla — så skicklig som en elev af Joachim och *Ungrare* till börden *bör* vara. Jag har aldrig träffat en så *inbilen* (d. v. s. *infödd*) musikalisk nation som den Ungerska.» I det andra brevet, Moreton Gardens, South Kensington, London, den 22 januari 1876, återkommer Jenny Lind till liknelsen med Joachim och Adam, men hon nämner där även ett smärtsamt minne: »Joachims spel är just sådant Morfar beskriver det. Han spelte lika väl vid 14 års ålder. Jag säger alltid när jag hör honom, att han spelar såsom *Adam kunde* ha spelat — om han hade spelat fiol! — *före* syndafallet. Eljest går en smärta genom min själ vid namnet »Joachim», ty genom hans intriger gick Wiesbaden-planen om intet. Vi hade troligen dragit intresset från hans högskola i Berlin (som står lågt), och blott genom hans inflytande kunde saken gått tillbaka efter Regeringen nära nog comprometterat sig. Stor sak! Vi hafva haft förlust af tid och pengar och stort disappointment.»

För övrigt omtalas Jenny Lind i flera senare brev från Joachim till olika personer, och hon framställs i allmänhet med mycken sympati. I ett brev till Clara Schumann, Hannover den 15 juni 1866, är Joachim emellertid en smula kritisk:

»Die Lind war verhältnissmässig gut bei Stimme, und ihre helle, innerliche Erregtheit übt immer noch ihren Zauber auf mich aus. Dass manches gewaltsamer, effektsuchender jetzt bei ihr auftritt, darüber sind wir uns ja leider lange einig! Sie hat übrigens 8 Tage hier erkältet im Hôtel zugebracht, bevor sie ihr Versprechen, bei Hof zu singen, halten konnte. Heute ist sie Mittags fortgereist. Natürlich war sie sofort bereit, Ihren Wunsch [um ein Autograph] für die lebenswürdige Prinzessin zu erfüllen, und selbst unangenehmere Dinge würde sie *für Sie* mit Freuden unternehmen! Von Düsseldorf her war sie noch ganz durchwärmt von Ihrem Spiel, überhaupt auch sonst 'nett', und ich trennte mich ungern von ihr.»

I samband med detta brev vilja vi nämna ett tidigare brev från Clara Schumann till Joachim, Düsseldorf den 2 februari 1863, där Clara Schumann trots sitt innerliga förhållande till Jenny Lind uttrycker sitt ogillande av hennes förfaringssätt med avseende på musikfesten i Düsseldorf, som skulle äga rum samma år:

»Hier ist man jetzt viel mit dem Musikfest beschäftigt. Denken Sie, man schrieb der Lind, ob sie singen wolle, und diese antwortete sogleich, sie wolle gratis singe, wenn man ihren Mann das Fest dirigieren lassen wolle! welch gränzenlose Ehrsucht! sie muss doch den Mann gar nicht lieben, dass sie ihn so der Welt aufdringt, wie so unweiblich von Ihr, und unmännlich von Ihm!«¹

I ett brev till sin hustru, London mars 1866, berättar Joachim om Jenny Linds lilla dotter:

»Sie liess ihr kleines Mädchen von 12 Jahren mir vorsingen »how beautiful are the feet« aus dem Messias, und ein schottisches Lied. Das kleine Ding hat einen Brustkasten und eine Stimme!, klar wie ein nordischer Wintertag — — —. Eine Sicherheit dabei in der Attaque der hohen Töne, ganz wie ihre Mutter, die auch schon 1½ Jahr ernstlich mit ihr singt, dabei viel Taktgefühl und ganz ohne Eitelkeit. Aus dem Dingelchen wird was!

¹ Jenny Lind själv var mycket belåten med Goldschmidt som dirigent vid musikfesten i Düsseldorf, som ägde rum den 24, 25 och 26 maj. Hon skriver bl. a. till H. M. Munthe, Wiesbaden den 2 juni 1863: »När vi ankommo [till Düsseldorf] var utspriddt öfverallt, att han dugde till ingenting etc., etc.» Hon talar sedan om »med hvilken *routine* och *beständhet* han dirigerar 7 à 800 främmande menniskor!» och säger: »Otto dirigerar så, att de *måste* följa honom, ja, han vida öfverträffar mina förhoppningar. Han är född med taktpinnen i hand». Och hon fortsätter: »Det gick utomordentligt, så nu är min älskade Otto ställd så som han förtjenar både i England och sitt eget fädernesland.»

Och så det sista brevet från Joachim, där Jenny Lind nämnes Det är riktat till Philipp Spitta och daterat London 3 april [1879]. Det heter där bl. a.:

»Vorgestern hörte ich die General-Probe der H moll Messe von Bach durch den Goldschmidtschen Chor: Den Frauenstimmen merkt man, namentlich im Sopran, die Anfeuerung der Lind'schen Mitwirkung in Proben und Aufführungen an, sie leuchtet manchmal förmlich durch mit ihren hohen Tönen!«¹

¹ Bland Joachim-breven märkas även 4 brev från Joachim till Otto Goldschmidt. Goldschmidt och Joachim stodo varandra nära, och de komponerade gemensamt en Fantasi över iriska melodier. Det ena brevet, Hannover den 9 maj 1860, handlar bl. a. om en planerad resa till Sverige, där Joachim skulle sammanträffa med makarna Goldschmidt. Två följande brev, London sommaren 1862, vilka äro rätt kyliga, röra sig om en penningssumma, som skickats Joachim för medverkan vid en välgörenhetskonsert — Joachim vill icke ha någon betalning: »Konnte oder wollte der Damen-Vorstand unter solchen Umständen meine Mitwirkung nicht annehmen, mochte er *mir* nicht gestatten dem edlen Beispiel Deiner verehrten Frau zu folgen, so musste man mir dies *vor* dem Concert mittheilen.» I det sista brevet, Hannover 5 juli 1866, råder åter en hjärtlig ton.